

❖ ચોથા ધોરણ માટે ❖

મુખ્યગણિત શિક્ષક. ભાગ પ. *Regiro*

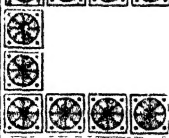

1924

30-10-192

મર્ચ ૧૯૨૫ થી.
કિંમત ૦-૪-૦
પોસ્ટેજ જુદું.
સપ્ટેમ્બર

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“મુખ્યગણિત શિક્ષક” વગેરેના કતા. શાહપોર—સુરત.

૧૧૮૨૫

કર્તા:—છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર—સુરત.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૮૨૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ગુજરાતી શિક્ષક-૬

વિષય મૃદુલ : ૬૪૪ : ૬૩૨૧

૧૨ ના ગુણોત્તરની સંપૂર્ણ નોંધ સાથે તમામ ગુણોત્તરનાં
લેખાં ફક્ત ત્રણજ રીતથી ગણી શકાય એવી
નવીન સરળ યુક્તિવાળો

—: ચોથા ધોરણનો :—

મુખ્યગણિત શિક્ષક ભાગ પ.

રચનાર:—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” વગેરેના કર્તા.

રચનારનું ઠેકાણું—શાહપોર-સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર-સુરત.

છાપનાર—ગોવિંદજી ડહ્યાભાઈ નાયક.

છાપવાનું ઠેકાણું—“અનાવિલ બંધુ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, બરાનપુરી

ભાગળ ભાણવાળી પોળમાં અનાવિલ લોજની પાસે-સુરત.

આવૃત્તિ ૧૧ મી]

[પ્રત ૧૦૦૦

કર્તાએ સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

સપ્ટેમ્બર]

[સને ૧૯૨૪

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦

પોસ્ટેજ જુદું.

સુખદ ઈલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા માટે

❀અભિપ્રાય.❀

રા. રા. છગનલાલ મોતીરામ શાહ શાહપોર-સુરત.

સલામ દીગર-“આપની બનાવેલી “ચોથા ધોરણની ભૂગોળ પ્રશ્નોત્તરમાળા” મેં પહેલેથી જીવર સુધી વાંચી. અહીંની સ્કૂલમાં ધોરણ ચોથામાં ભૂગોળની પરીક્ષા હંમેશાં લખાણથી થાય છે, માટે અહીંના શિક્ષકોને ભૂગોળના પુસ્તક ઉપરથી પ્રશ્નોત્તર લખાવવા પડતા તે મહેનત આપના પુસ્તકથી ઘણી ઓછી થઈ છે. પ્રશ્નો પણ આપે નવા ધોરણમાં મંજુર થયા પ્રમાણે ભૂગોળમાંથી ચૂંટી ઉત્તમ પ્રકારે ગોઠવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને એકવાર વાંચી જવાથી સહજ યાદ રહી જાય છે. તે મારા જાતિ અનુભવથી જાણવામાં આવ્યું છે. આવા પ્રશ્નોત્તરમાં બાળકને પણ રસ પડે છે, અને શિક્ષકની મહેનત વૃથા જતી નથી. આવું ઉત્તમ પુસ્તક બહાર પાડવા માટે આપને ધન્યવાદ આપું છું, અને આપના પ્રયાસને સારું ફિતેજન મળે એમ ઇચ્છું છું.” એજ.

લી૦

તા. ૬-૧૨-૧૯૧૬ ભગવાનજી દેવજી પંડ્યા.

માંગરોળ (કાઠિઆવાડ) તાલુકા સ્કૂલ માસ્તર.

ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંબંધીકરણ ૧.

કોષ્ટકો

અર્થદર્શક પરિમાણો.

૧. દેશી નાણાનું

- ૧૨ પાત્ર=૧ આનો.
- ૧૬ કપઆના=૧આનો
- ૪ પૈમા=૧ આનો.
- પસુરતીપૈસા=૧ આનો
- ૬૧ દોકડા=૧ આનો
- ૧૦૦ બઝામ=૧ આનો

- ૧૬ આના=૧ રૂપીઆ
- ૧૦૦ દોકડા=૧રૂપીઆ
- ૮૦ સુરતી પૈસા=૧રૂ.

૨. અંગ્રેજી નાણાનું

- ૪ ફાર્થિંગ=૧ પેની
- ૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ
- ૨૧૧ શિલિંગ=અડધો કાઉન.

- ૫ શિલિંગ=૧ કાઉન
- ૨૦ શિલિંગ=૧ પૌંડ
- ૪ કાઉન=૧ પૌંડ
- ૨૧ શિલિંગ=૧ ગીની

ભારદર્શક પરિમાણો

૩. અંગ્રેજી સાધારણ તોલનું.

- ૧૬ ગ્રામ=૧ ઑંસ
- ૧૬ ઑંસ=૧ પૌંડ
- ૨૮ પૌંડ=૧ ક્વાર્ટર
- ૪ ક્વાર્ટર=૧ હંદ્રવેટ
- ૨૦ હંદ્રવેટ=૧ ટન.
- આ તોલને એવાડુપોઇઝ વજન કહે છે.

૪. દવા તોલવાનું (અંગ્રેજી.)

- ૨૦ ગ્રેન=૧ સ્કુપલ
- ૩ સ્કુપલ=૧ ગ્રામ
- ૮ ગ્રામ=૧ ઑંસ.
- ૧૨ ઑંસ=૧ પૌંડ.
- આ તોલને એપોથીકરી

વજન કહે છે.

૫. સોનું રૂપું

જવાહીર તોલવાનું (અંગ્રેજી.)

- ૨૪ ગ્રેન=૧ પેનીવેટ
- ૨૦ પેનીવેટ=૧ ઑંમ
- ૧૨ ઑંમ=૧ પૌંડ.
- આ તોલને ટ્રેય વજન કહે છે.

૬. માતી તોલવાનું (દેશી)

- ૧૬ આના=૧ રતી.
- ૨૪ રતી=૧ ટાંક.

મહત્વદર્શક પરિમાણો.

૭. અંતર માપવાનું (અંગ્રેજી.)

- ૧૨ ઇંચિ=૧ ફુટ.
- ૩ ફુટ=૧ યાર્ડ
- ૫૫૧ યાર્ડ=૧ પોલ
- ૪૦ પોલ=૧ ફાર્થિંગ

૪] બાળપોથી “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” એ આના.

૮ ફ્લોગ=૧ માઇલિ
૩ માઇલિ=૧ લિગ
૮ અંગ્રેજી ચોરસ
માપ.

૧૪૪ ચોરસ ઈંચ=૧

ચોરસ ફુટ.

૯ ચો. ફુટ=૧ ચોરસ

યાર્ડ.

૩૦૧ ચોરસ યાર્ડ=૧

ચોરસ પોલ(પર્ચ)

૪૦ પોલ=૧ રૂડ.

૪ રૂડ=૧ એકર.

૬૪૦ એકર=૧ ચોરસ

માઇલિ.

૯. જમીનની લંબાઈ

માપવાનું (અંગ્રેજી)

૧૬ આના=૩૩ફુટ=૧

ગુડો.

૪૦ ગુંડા=૧ એકર.

૧. બદામની ધાત

૫ બદામ=૦૧ સુરતી

પૈસો.

૧૦ બદામ=૦૧૧ મુ. પૈ.

૧૫ „ =૦૧૧ „

૨૦ „ =૧ „

૨૫ „ =૧૧ „

૬૧ બદામ=૦૧૧૧ પાઈ=

૧ ઉપઆનો.

૧૨૧ „ =૧૧ „ =૧ „

૧૮૧ „ =૨૧=૩ „

૨૫ „ =૩ „ =૪ „

૧૬ બદામ=૧ દોકડો

૨૦ બદામ=૧ સુરતી

પૈસો.

૨૫ બદામ=૧ સવાકો

૨. ઉપઆનાની

ધાત.

૧ ઉપઆનો=૦૧૧૧ પાઈ

૨ „ =૧૧૧ પાઈ

૩ „ =૨૧ પાઈ

૪ „ =૩ પાઈ

૮ ઉં આં=૩૦)૦

૧૨ „ =૩૦)૦૧૧

૧૬ „ =૩૦)૦

૩. દોકડાની ધાત.

૬૧ દોકડા ૩. ૦)૦

૧૨૧ „ ૩. ૦)૦

૧૮૧ „ ૩. ૦)૦

૨૫ „ ૩. ૦

૩૧ „ ૩. ૦

૩૭૧ „ ૩. ૦

૪૩૧ „ ૩. ૦

૫૦ „ ૩. ૦

૫૬૧ „ ૩. ૦

૬૨૧ „ ૩. ૦

૬૮૧ „ ૩. ૦

૭૫ „ ૩. ૦

૭૧ „ ૩. ૦

૮૭૧ „ ૩. ૦

૯૩૧ „ ૩. ૦

૧૦૦ „ ૩. ૧)

૨૦૦ „ ૩. ૨)

૩૦૦ „ ૩. ૩)

બાળવર્ગનો “ મુખગણિત શિક્ષક ” દોઢ આનો. [૫

૪૦૦ દોઢડા રૂ. ૪)	૧૦૫ ના ૩૮	૪૦ સુ. પૈ. રૂ. ૦૮
૫૦૦ „ રૂ. ૫)	૧૧૨ ૮૮ ના ૩૮	૪૫ „ રૂ. ૦૮
૬૦૦ „ રૂ. ૬)	૧૨૦ ના ૪	૫૦ „ રૂ. ૦૮
૭૦૦ „ રૂ. ૭)	૧૨૭ ૮૮ ના ૪	૫૫ „ રૂ. ૦૮
૮૦૦ „ રૂ. ૮)	૧૩૫ ના ૪	૬૦ „ રૂ. ૦૮
૯૦૦ „ રૂ. ૯)	૧૪૨ ૮૮ ના ૪	૬૫ „ રૂ. ૦૮
૧૦૦૦ „ રૂ. ૧૦)	૧૫૦ ના ૫	૭૦ „ રૂ. ૦૮
આ મુજબ બદામની	આ આંક ગાલી,	૭૫ „ રૂ. ૦૮
	મહીના અને વ્યાજના	૮૦ „ રૂ. ૧)
સાડાસાતનો પા.	હિસાબ કરવામાં ખાસ	૮૫ „ રૂ. ૧)
૭૮૮ નો ૦	ઉપયોગી છે.	૯૦ „ રૂ. ૧)
૧૫ નો ૦		૯૫ „ રૂ. ૧)
૨૨૮ નો ૦	મુરતી પૈસાની ધાત.	૧૦૦ „ રૂ. ૧
૩૦ નો ૧	૧૮ સુ. પૈ. રૂ. ૦) ૦	૨૦૦ „ રૂ. ૨
૩૭૮ નો ૧	૨૮ „ રૂ. ૦) ૦	૩૦૦ „ રૂ. ૩
૪૫ નો ૧	૩૮ „ રૂ. ૦) ૦	૪૦૦ „ રૂ. ૪
૫૨૮ ના ૧	૪ „ રૂ. ૦)	૫૦૦ „ રૂ. ૫
૬૦ ના ૨	૧૦ „ રૂ. ૦)	૬૦૦ „ રૂ. ૬
૬૭૮ ના ૨	૧૫ „ રૂ. ૦)	૭૦૦ „ રૂ. ૭
૭૫ ના ૨	૨૦ „ રૂ. ૦	૮૦૦ „ રૂ. ૮
૮૨૮ ના ૩	૨૫ „ રૂ. ૦	૯૦૦ „ રૂ. ૯
૯૦ ના ૩	૩૦ „ રૂ. ૦	૧૦૦૦ „ રૂ. ૧૦
૯૭૮ ના ૩	૩૫ „ રૂ. ૦	૧૨૦૦ „ રૂ. ૧૨

સુરતી પૈસાનું નાણું સહેલી કરવાની રીત.

પૈસાનો જમણી તરફનો એટલે એકમનો અંક કાપી નાખવો, બાકી રહેલા દશકને બેએ ગુણવાથી આના આવશે, અને કાપેલા એકમ જેટલા સુરતી પૈસા. બેએ ગુણવાથી આના આવે તેનું કારણ એ છે કે દશ પૈસાના બે આના થાય માટે દશક સુરતી પૈસાને બેએ ગુણવાથી આના આવે.

ઉદાહરણ—૧૪૫ સુરતી પૈસાનું નાણું શું? ૧૪૫ માંથી પાંચડો કાપી નાખ્યો, બાકી ૧૪ દશક રહ્યા, તેને બેએ ગુણવાથી ૨૮ આના, ને પાંચ પૈસા જવાબ. એટલે ૨૮ આના=૩૧. ૧૧૧૧ જવાબ.

—(૦)—

૧૨ પાંઠ=૧ આનો
૧૨ મણુ=૧ માણી
૧૨ નંગ=૧ ડઝન
૧૨ ડઝન=૧ કોસ
૧૨ ઈંચ=૧ ફુટ
૧૨ મહીના=૧ વર્ષ
૧૨ આંગળ=૧ વેંત
૧૨ માસ=૧ તોસો
૧૨ ઐસ=૧ પાંડ(ટ્રાય)

૧૨ મણુ=૧ માણી
૯ મણુ=૦૧૧ મણી
૬ મણુ=૦૧૧ માણી

૩ મણુ=૦૧ માણી
આ મુજબ ઉપરના
કોષ્ટકની

૨૦ નંગ=૧ કોડી
૨૦ મણુ=૧ ખાંડી
૨૦ ધડી=૧ ભાર
૨૦ ધા=૧ રીમ
૨૦ તસુ=૧ હાથ
૨૦ વીસવાસી=૧ વસો
૨૦ વસા=૧ વીંધું
૨૦ હંદ્રવેટ=૧ ટન
૨૦ પેનીવેટ=૧ ઐસ
૨૦ એન=૧ સ્ક્રુપલ

૨૦ મણુ=૧ ખાંડી
૧૫ મણુ=૦૧૧ ખાંડી
૧૦ મણુ=૦૧૧ ખાંડી
૫ મણુ=૦૧ ખાંડી
આ મુજબ ઉપરના
કોષ્ટકની.

૨૪ મણુ=૧ ભાર
૨૪ તસુ=૧ ગજ
૨૪ તાવ=૧ ધા
૨૪ રતી=૧ ટાંક
૨૪ આંગળ=૧ હાથ

ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના. [૭

૨૪ ફર્લાંગ=૧ લિગ	૩ કુટ=૧ વાર=વાડ	૬૧ બદામ=૧ ઉપઆનો
૨૪ ગ્રેન=૧ પેનીવેટ	૨૧ કુટ=૦૧૧૧ વાર	૬૧ દોકડા=૧ આનો
૨૪ મણુ=૧ ભાર	૧૧૧ કુટ=૦૧ વાર	૧૬ આના=૧ રૂપીઆ
૧૮ મણુ=૦૧૧૧ ભાર	૦૧૧૧ કુટ=૦૧ વાર	૧૬ ઉપઆના=૧ આનો
૧૨ મણુ=૦૧૧ ભાર		૧૬ ઉપઉપઆના=૧
૬ મણુ=૦૧ ભાર	૧૦૦૦ નંગ=૧ હજાર	ઉપઆનો
આ મુજબ ઉપરના	૭૫૦ નંગ=૦૧૧૧ હજાર	૧૬ કાચીપાઈ=૧ પાઈ
કોટકની	૫૦૦ નંગ=૦૧૧ હજાર	૧૬ વીસવામી=૧બદામ
	૨૫૦ નંગ=૦૧ હજાર	૧૬ બદામ=૧ દોકડો
૩૨ મણુ=૧ બેડીકિં		૧૬ વાલ=૧ ગદિઆણો
૩૨ વાલ=૧ તોલો		૧૬ મણુ=૧ કળશી
૩૨ રૂ. ભાર=૧ પૌંડ	૧૦૦ બદામ=૧ આનો	૧૬ અધોળ=૧ શેર
(ટ્રોય)	૧૦૦ દોકડા=૧ રૂપીઆ	૧૬ પાયલી=૧ ફરે
૩૨ કવાર્ટ=૧ ખુશલ	૧૦૦ નંગ=૧ સેંકડો	૧૬ દ્રામ=૧ આંસ(એવ)
૩૨ પેક=૧ કવાર્ટર		૧૬ આંસ=૧ પૌંડ(એવ)
		૧૬ ચોરસઆના=૧ગુઠો
૩૨ મણુ=૧ બેડીકિં	૨૫ બદામ=૩.૦)૦૧	
૨૪ મણુ=૦૧૧૧ બેડીકિં	૫૦ „ ૩.૦)૦૧	
૧૬ મણુ=૦૧૧૧ બેડીકિં	૭૫ „ ૩.૦) ૧૧	
૮ મણુ=૦૧ બેડીકિં	૧૦૦ „ ૩.૦)-	
આ મુજબ ઉપરના		
કોટકની.		

૧૬×૧=થી ૧૬×૨૦=સુધી મોઢે કરવાથી આનાના રૂપીઆ; ઉપઆનાના આના; ઉપઆનાના ઉપઆના; વીસવાસીની બદામ; બદામના દોકડા; અધોળના શેર; અઢી શેરના મણુ; પાચલીના ફરા; દ્રામના ઐસ; ઐસના પૌંડ (એવ); વાલના ગદિઆણા; મણુની કળશી અને ચોરસ આનાના ગુંઠા કરવા સુગમ પડશે.

ઉદાહરણુ:—૧૪૪ આના, ઉપઆના, ઉપઉપઆના, વીસવાસી, બદામ, વાલ અને મણુના; રૂપીઆ, આના, ઉપઆના, બદામ, દોકડા, ગદિઆણા ને કળશી કેટલી ?

૧૪૪ માં ૧૬ નવવાર છે. માટે ૯ રૂપીઆ, ૯ આના, ૯ ઉપઆના, ૯ બદામ, ૯ દોકડા, ૯ ગદિઆણા, ને ૯ કળશી.

૧૨×૧ થી ૧૨×૨૦=સુધી મોઢે કરવાથી પાઈના આના, નંગના ડઝન; ડઝનના ગ્રોસ; મણુની માણી; મહીનાના વર્ષ; આંગળના વેંત; ઈંચના ડુટ; માસાના તોલા અને ઐસટ્રોયના પૌંડ કરવા સુગમ પડશે.

ઉદાહરણુ:—૧૪૪ પાઈ, નંગ, ડઝન, મણુ, મહીના, આંગળ, ઈંચ, માસા, અને ઐસ ટ્રોયના; આના, ડઝન, ગ્રોસ, માણી, વર્ષ વેંત, ડુટ, તોલા અને પૌંડ ટ્રોય કેટલા ?

૧૪૪ માં ૧૨ બારવાર છે. માટે ૧૨ આના, ૧૨ ડઝન, ૧૨ ગ્રોસ, ૧૨ માણી, ૧૨ વર્ષ, ૧૨ વેંત, ૧૨ ડુટ, ૧૨ તોલા અને ૧૨ પૌંડ ટ્રોય.

પૂર્ણાંક સંખ્યાના વર્ગ કરવાની સહેલી રીત:—

પહેલી રીત:—ગુણકના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, તેથી જે જે નવી સંખ્યા બને, તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો.

બીજી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના. [૯

બીજી રીત—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એવી સંખ્યા ગુણકની એકકમમાંથી લઈ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યા અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી સંખ્યાનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૧૯ નો વર્ગ કરો.

$$\text{પહેલી રીત—} ૧૯+૯=૨૮, \quad ૧૯-૯=૧૦, \quad ૨૮ \times ૧૦=૨૮૦, \\ ૯ \times ૯=૮૧, \quad ૨૮૦+૮૧=૩૬૧.$$

$$\text{બીજી રીત—} ૧૯+૧=૨૦, \quad ૧૯-૧=૧૮, \quad ૨૦ \times ૧૮=૩૬૦, \\ ૧ \times ૧=૧, \quad ૩૬૦+૧=૩૬૧.$$

આણપાણવાળી સંખ્યાનો વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—

પહેલી રીત—ગુણકની રકમમાં જે પાણો હોય તે ગુણ્યમાં મેળવી, તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો.

બીજી રીત—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એટલી પાણો ગુણકની રકમમાંથી લઈ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૭૩૩ નો વર્ગ કરો.

$$\text{પહેલી રીત—} ૭૩૩+૦૩૩=૮૬૬, \quad ૭૩૩-૦૩૩=૭૦૦, \quad ૮૬૬ \times ૭૦૦=૬૦૬૨૦, \\ ૦૩૩ \times ૦૩૩=૦૧૦૮૯, \quad ૬૦૬૨૦+૦૧૦૮૯=૬૧૭૨૯$$

$$\text{બીજી રીત—} ૭૩૩+૦૧=૭૩૪, \quad ૭૩૩-૦૧=૭૩૨, \quad ૭૩૪ \times ૭૩૨=૫૩૭૭૮, \\ ૦૧ \times ૦૧=૦૧, \quad ૫૩૭૭૮+૦૧=૫૩૭૭૯$$

૧૦] બીજા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” બે આના.

દશક સરખા હોય પણ એકમ સરખા ન હોય એવી કોઈ

બે સંખ્યાઓ ગુણાકાર કરવાની સહેલી રીત.

ગુણકમાંના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, જેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી, તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો. આ રીત સરખા શતક, હજાર, ઇત્યાદિવાળી બે સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે. તેમજ આણપાણવાળી સંખ્યાઓ કે જેના પૂર્ણાંક સરખા હોય તેવી સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે, એટલુંજ નહિ પણ વર્ગને પણ લાગુ પડશે. જેમકે:—

$$૧૫ \times ૧૭; ૪૫ \times ૪૩; ૧૨૫ \times ૧૩૫; ૩૧૧ \times ૩૧; ૪૧૧ \times ૪૧.$$

$$(૧૫+૭) \times (૧૭-૭) + (૫ \times ૭) = ૨૨ \times ૧૦ + ૩૫ = ૨૫૫.$$

$$(૪૫+૩) \times (૪૩-૩) + (૫ \times ૩) = ૪૮ \times ૪૦ + ૧૫ = ૧૯૩૫.$$

$$(૧૨૫+૩૫) \times (૧૩૫-૩૫) + (૨૫ \times ૩૫) = ૧૬૦ \times ૧૦૦ + ૮૭૫ = ૧૬૮૭૫$$

$$(૩૧૧+૦૧) \times (૩૧-૦૧) + (૦૧૧ \times ૦૧) = ૪૩૩ + ૦ = ૧૨ = ૧૨$$

$$(૪૧૧+૦૧) \times (૪૧-૦૧) + (૦૧૧ \times ૦૧) = ૪૧૧ \times ૪૦ + ૦ = ૧૬૪૪૧$$

૩૧. ૦૧ નો વર્ગ ૩૧. ૦૧

૩૧. ૦૧ ,, ૩૧. ૦૧

૩૧. ૦૧૧ ,, ૩૧. ૦૧૧

૩૧. ૧ ,, ૩૧. ૧

૩૧, ૧૧ ,, ૩૧. ૧૧૧

૩૧. ૧૧ નો વર્ગ ૩૧. ૨૧

૩૧. ૧૧૧ ,, ૩૧. ૩૧

૩૧. ૨ ,, ૩૧. ૪

૩૧. ૨૧ ,, ૩૧. ૫૧

૩૧. ૨૧૧ ,, ૩૧. ૬૧

પાણીના ગુણાકાર

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)~

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)~

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)~

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)~

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦૧

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦૧

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)~

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦૧

૩. ૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦૧

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦)~

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦)~

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦)~

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦)~

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦૧

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦૧

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦)~

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦૧

૩. ૦)૦૧ x ૦૧ = ૩. ૦)૦૧

મનોત્ય ૧.

૧) ૭૨, ૮૬, ૧૮૨, ૨૨૪, ૩૦૪, ૩૫૩૫આનાના ઉપઆના, ઉપઆનાના આના, વીસવાસીની બદામ, બદામના દોઢા; વાલના ગદિઆણા; અદીશેરના મણુ; અધોળના શેર; પાયલીના ફરા; દામના ઝાંસ (એવ;) ઝાંસના પૌડ (એવ;) ચોરસ આનાના ગુંઠા કરો.

૨) ૪૩૧, ૭૬૧, ૧૨૧, ૬૭૧, અને ૮૦ રૂપિયાભારના અધોળ તથા શેરની અદીશેરી કહો.

૩) ૪૨૧, ૫૫, ૮૭૧, ૧૪૬૧, ૩૫૮, ૨૭૬, ૪૨૩ ૬૨૧ અને ૫૭૭૧ સુરતી પૈસાનું નાણું કરો.

૪) ૧૫, ૩૭, ૪૮, ૭૫, ૧૪૧, ૨૫૧, ૩૭૧ નો વર્ગ કરો.

૫) ૧૫x૧૮; ૩૩x૩૬; ૩૫x૩૩; ૧૧x૧૧, ૨૧x૨૧ નો

ગુણાકાર કહો,

૬) ૩. ૦૧ થી ૩. ૨૧ સુધીનો વર્ગ કહો.

પ્રકરણ ૨.

ગુણોત્તરની સમજ.

એક સંખ્યા બીજી સંખ્યાથી કેટલી ગણી છે, અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એ બતાવનારી ત્રીજી સંખ્યાને તે એ સંખ્યાનું *ગુણોત્તર કહે છે. જેમકે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે. માટે ૨૪ અને ૬ નું ગુણોત્તર ૪. ૬ એ ૨૪ નો ચોથો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે. માટે ૬ અને ૨૪ નું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$. જે અને ૬ નું ગુણોત્તર $\frac{૩}{૮}$ એ $\frac{૩}{૮} \div \frac{૧}{૪} = \frac{૩}{૨}$ છે.

એકજ જાતની કોઈ એ સંખ્યાનો મુકાબલો એ રીતે થઈ શકે.

૧) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલી વધારે અથવા ઓછી છે એમ કહીને.

૨) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલા ગણી છે અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એમ કહીને.

જેમકે ૨૪ અને ૬ એ એ સંખ્યાઓ લીધી, તો પહેલી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ૧૮ વધારે છે અથવા ૬ એ ૨૪ થી ૧૮ ઓછી છે એમ કહેવાય, અને બીજી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪ નો ૪ થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એમ કહેવાય. પહેલી રીતમાં એ સંખ્યાની બાદબાકી કરવી પડે છે, અને બીજી રીતમાં પહેલીને બીજીએ ભાગવી પડે છે, ગુણોત્તર કાઢવામાં આ બીજી રીતેજ મુકાબલો કરી શકાય. એટલે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪ નો ૪ થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે. એ યાદ રાખવું.

* ગુણોત્તર = (ગુણ + ગણી + ઉત્તર = વધારો) = અમુક ગણો વધારો.

ગુણોત્તર કાઢવામાં બે સંખ્યાનો ક્રમ કાયમ રાખી પહેલીને ભાગ્ય અને બીજીને ભાગક ગણવી, ક્રમ ફેરવી નાખવાથી જવાબ ઉલટાઈ જશે.

જે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય, તે બે સંખ્યા મળીને યુગ્મ કહેવાય છે. ગુણોત્તરની પહેલી સંખ્યાને અગ્રસર અને બીજીને ઉપાગ્રસર કહે છે.

ગુણોત્તર બનાવવાને અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાગાકારના (÷) આવા ચિહ્નનું ટુકું રૂપ (:) આવાં બે ટપકાં મૂકવામાં આવે છે; જેમ ૩ ને ૪નું ગુણોત્તર ૩ : ૪ આમ લખાય. અને વાંચવું હોય ત્યારે ૩ જેમ ૪ને છે એમ બોલાય. ૩ અને ૪ એ બંને પદ કહેવાય છે.

અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાગ્ય અને ભાગકનો સંબંધ છે. એટલે અગ્રસર અંશ અને ઉપાગ્રસર છેદ ગણી અપૂર્ણાંક લખવાથી તેમનું ગુણોત્તર નીકળે છે; માટે ગુણોત્તર કાઢવાને પહેલી સંખ્યાને બીજી સંખ્યાએ ભાગવી પડે છે, આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદ વચ્ચે જે સંબંધ છે, તેવોજ સંબંધ બે સંખ્યાના ગુણોત્તર વચ્ચે છે.

અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદને એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી કિંમતમાં ફેર પડતો નથી. તેમજ જે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તે બે સંખ્યાઓને પણ એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી ગુણોત્તરની કિંમતમાં ફેર પડતો નથી. જેમ ૩ અને ૪ એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{3}{4}$ છે. હવે ૩ને ૪એ ગુણ્યા અને ૪ને પણ ૪એ ગુણ્યા તો ૧૨ અને ૧૬ એ બે સંખ્યા થઈ

૧૪] બીજા ધોરણ માટે અંકગણિતનાં મનોચત્ત પાંચ આના.

તો એ એ સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{૧૨}{૧૬}$ અથવા $\frac{૩}{૪}$ એ એકનું એકજ છે. અને ૪એ ભાગવાથી $\frac{૩}{૪}$ અને ૪ને ૪એ ભાગવાથી ૧. એટલે $\frac{૩}{૪}$ ને ૧ એ એ સંખ્યાઓ થઈ તો એ એ સંખ્યાઓનું ગુણોત્તર પણ $\frac{૩}{૪}$ છે.

૧૨ ફેરી ૪ ફેરીથી કેટલા ગણી છે એમ કહી શકાય. પરંતુ ૧૨ મણુ ૪ ફેરીથી કેટલા ગણા છે એમ કહેવાય નહિ. આ ઉપરથી જણાય છે કે ગુણોત્તર હંમેશાં એ એકજ જાતની સંખ્યાઓ વચ્ચે નીકળી શકે પરિમાણની જાત એકજ હોય પણ નામ જુદા હોય તો બંનેને એક નામમાં લાવી ગુણોત્તર કાઢવું. જેમકે ૧ રૂપીઓ ને ૧ આના; ૧ મણુ ૧ શેર; ૧ ગજ ને ૧ તસુ; ૧ કલાક ને ૧ સેકન્ડનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તો ૧ રૂપીઓ=૧૬ આના, માટે ૧૬ આના ને ૧ આનાનું ગુણોત્તર ૧૬. ૧ મણુ=૪૦ શેર, માટે ૪૦ શેર ને ૧ શેરનું ગુણોત્તર ૪૦. ૧ ગજ=૨૪ તસુ, માટે ૨૪ તસુ ને ૧ તસુનું ગુણોત્તર ૨૪. ૧ કલાક=૩૬૦૦ સેકન્ડ માટે ૩૬૦૦ સેકન્ડ ને ૧ સેકન્ડનું ગુણોત્તર ૩૬૦૦. વળી આ ઉપરથી એમ પણ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં એ પરિમાણોનું ગુણોત્તર તેના કોષ્ટક બેરહુજ આવે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૩ આના; ૩ મણુ ને ૩ શેર; ૩ ગજ ને ૩ તસુ; ૩ કલાક ૩ સેકન્ડનું ગુણોત્તર ૧૬; ૪૦; ૨૪ અને ૩૬૦૦ છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં સરખી સંખ્યાવાળા એ પરિમાણોનું ગુણોત્તર પણ તેના કોષ્ટક બેરહુજ આવે છે.

ત્રીજા ધોરણ માટે ત્રીજી ચોપડીના અર્થ પાંચ આના [૧૫

૩ રૂપીઆ ને ૧ આના; ૩ મણ ને ૧ શેર; ૩ ગજ ને ૧ તસુ; ૩ કલાક ને ૧ સેકન્ડનું ગુણોત્તર કહો. જવાબ ૪૮, ૧૨૦, ૭૨ અને ૧૦૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમગ્ર છે કે અગ્રસરના જેટલામા ભાગ ઉપાગસર હોય તે ભાગે તે પરિમાણના કોષ્ટકને ગુણવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૬ આના, ૩ મણ ૬ શેર; ૩ ગજ ને ૬ તસુ; ૩ કલાક ને ૬ સેકન્ડનું ગુણોત્તર કેટલું? જવાબ ૮, ૨૦, ૧૨, ૧૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમગ્ર છે કે અગ્રસર કરતાં ઉપાગસર જેટલા ગણા હોય તેટલા ગણાએ તે પરિમાણના કોષ્ટકને ભાગવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

* વિશેષ સંખ્યાને વિશેષ સંખ્યાએ ભાગવાથી જવાબ સાદી સંખ્યા આવે છે, માટે જુદાં જુદાં વિવિધ પરિમાણો અથવા એકજ જાતની વિશેષ સંખ્યાનું ગુણોત્તર સાદી સંખ્યા આવે એ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૧૫ મણ ને ૩ મણનું ગુણોત્તર ૫ મણ નહિ, પણ ૫ સાદી સંખ્યા છે.

મનોચલ ૨.

રૂપીઆના આના કેટલા ?

આનાની પાઇ કેટલી ?

માણીના મણ કેટલા ?

ડઝનનાં નંગ કેટલાં ?

મણના શેર કેટલા ?

શેરના અઘોળ કેટલા ?

શેરના રા. ભાર કેટલા ?

ખાંડીના મણ કેટલા ?

* સંખ્યાની સાથે કોઇ વસ્તુનું નામ આવે ત્યારે તેને વિશેષ સંખ્યા કહે છે. જેમકે ૫ રૂપીઆ, ૩ મણ, ૨ ગજ, ૪ વર્ષ વગેરે આમાં ૫, ૩, ૨, ૪ વિશેષ સંખ્યા છે.

૧૬] ત્રીજી ચોપડીનો “ડિકટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના

ભારના મણુ કેટલા ?
 ભારતી ઘડી કેટલી ?
 તોલાના વાલ કેટલા ?
 તોલાની રતી કેટલી ?
 ગદિઆણાના વાલ કેટલા ?
 વાલની રતી કેટલી ?
 ગદિઆણાની રતી કેટલી ?
 ગજના તસુ કેટલા ?
 રીમના ધા કેટલા ?
 સેંકડાના નંગ કેટલા ?
 મલ્લીનાના દિવસ કેટલા ?
 ગાલ્લીના મણુ કેટલા ?
 ગાલ્લીના દસશેરા કેટલા ?
 વર્ષના દિવસ કેટલા ?
 રૂપીઆના દોકડા કેટલા ?
 આનાની બદમ કેટલી ?
 પૌંડના શિલિંગ કેટલા ?
 આનાના ઉપઆના કેટલા ?
 પાવલીની પાછ કેટલી ?
 ૭ રૂપીઆના આના કરો.
 ૮ આનાની પાછ કેટલી ?

૪ શેરના પાશેરા કરો.
 ૮ મણુના શેર કરો.
 ૩ કોડીના નંગ કરો.
 ૬ ગાલ્લીના મણુ કરો.
 ૧૦૦ રૂપીઆના આના કરો.
 ૧૧ રૂપીઆના આના કરો.
 ૩૦૦ શેરના અધોગ કરો.
 ૧૦૦ શેરના નવટાંક કરો.
 ૧૦૦ મણુની પાંચશેરી કરો.
 ૧૧ ગદિઆણાની રતી કરો.
 ૧૦૦ આંડીના મણુ કરો.
 ૩૦ ઝનનાં નંગ કરો.
 ૧૦૦૦ પૌંડના શિલિંગ કરો.
 ૧૦૦ શિલિંગના પેન્સ કરો.
 ૧૧ પેન્સના ક્વાર્ટિંગ કરો.
 ૪૧ રૂપીઆના દોકડા કરો.
 ૩૦ આનાના ઉપઆના કરો.
 ૨૦૦ આનાની બદમ કરો.
 ૧૦૦ તોલાના વાલ કરો.
 ૩૦૦ ગજના તસુ કરો.

૨૪ આનાના રૂપીઆ કેટલા ?

૪૮ રતીના ગદિઆણા કેટલા ?

૧૮ મણુની માણી કેટલી ?

૪૦ નંગની કોડી કેટલી ?

ગ્રામી ગ્રામીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૧૭

૨૪ મણીની કળશી કેટલી ?	૬ ખાંડીની ગાલ્લી કેટલી ?
૨૫ શિલિંગના પૌંડ કેટલા ?	૧૫ ભારતી માણી કેટલી ?
૬૪ વાલના તોલા કેટલા ?	૭ બેડીઆંની કળશી કેટલી ?
૨૮ પાશેરાના શેર કેટલા ?	૩ ગાલ્લીની ખાંડી કેટલી ?
૩૨ વાલના ગદિઆણા કેટલા ?	૫ ધડીના મણુ કેટલા ?
૮ માણીના ભાર કેટલા ?	૧૧ સેંકડાની કોડી કેટલી ?
૬ મણીની ધડી કેટલી ?	૦૧ હમ્મરના સેંકડા કેટલા ?
૧૨ કળશીના બેડીઆં કેટલા ?	

મનોયત્ન ૩.

નીચેના પરિમાણોનું ગુણોત્તર કાઢો.

૮	ને	૪	આનો	:	પાઈ	ગાત્રી	:	મણુ
૪	ને	૮	આનો	:	દોઢ પાઈ	મહીનો	:	દિવસ
૨૫	ને	૫	માણી	:	મણુ	પૌંડ	:	શિલિંગ
૫	ને	૨૫	મણુ	:	શેર	શિલિંગ	:	પેન્સ
૧૦	ને	૧૦૦૦	શેર	:	રૂ. ભાર	પેન્સ	:	ફાર્થિંગ
૦૧૧	ને	૦૧	શેર	:	નવટાંક	ટન	:	હંદ્રવેટ
૦૧	ને	૦૧૧	મણુ	:	પાંચશેરી	રૂડ	:	પોલ
૦૧	ને	૦૧	ડઝન	:	નંગ	એકર	:	ગુંઠો
૦૧	ને	૦૧	ગ્રોસ	:	ડઝન	વર્ષ	:	દિવસ
૮ કેરી	ને	૪ કેરી	ભાર	:	ધડી	તોલો	:	વાલ
૪ મણુ	ને	૮ મણુ	ગજ	:	તસુ	ગદિઆણો	:	વાલ
૩૫૦	:	આનો	ભાર	:	મણુ	તોલો	:	રતી
પાવડ	:	પાઈ	બેડી	:	મણુ	ગદિઆણો	:	રતી

૧૮] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પશ્ચોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

ધા	:	તાવ	પેનીવેટ	:	ઝેન	મણુ	:	સવાશેરી
રીમ	:	ધા	માઇલ	:	ફર્લાંગ	મણુ	:	અદીશેરી
ઝૉસ (ટ્રાય):	પૌંડ	તસુ	:	ગજ	પોલ	:	૩૬	
ઝોના	:	૩પીઆ	મણુ	:	ભાર	૩૬	:	એકર
પાઇ	:	પાવડું	મણુ	:	બેડીઉં	ગુંદો	:	એકર
પાઇ	:	આનો	મણુ	:	ગાદલી	દિવસ	:	વર્ષ
દોઢપાઇ	:	આનો	મણુ	:	કળશી	વાલ	:	તોલા
મણુ	:	માણી	મણુ	:	મુડો	વાલ	:	ગદિઆણુ
શેર	:	મણુ	મહીનો	:	વર્ષ	રતી	:	તોલા
૩૧. ભાર	:	શેર	દિવસ	:	મહીનો	રતી	:	ગદિઆણુ
નવટાંક	:	મણુ	શિઝિંગ	:	પૌંડ	તાવ	:	ધા
નંગ	:	ડઝન	પેન્સ	:	શિઝિંગ	ઝેન	:	પેનીવેટ
ડઝન	:	ઝોસ	ફાર્થિંગ	:	પેની	ફર્લાંગ	:	માઇલ
ધડી	:	ભાર	હાંદ્રવેટ	:	ટન			

મનોચલ ૪.

૩પીઓ :	બેઆના	૩પીઓ :	૬૧ દોકડા	૩પીઓ :	૪ પાઇ
૩પીઓ :	૧૨૧૧ દો.	૩પીઓ :	૫ સુ૦ પૈસા	૩પીઓ :	૧ પૈસો
૩પીઓ :	૧૦ સુ૦ પૈસા	૩પીઓ :	૫ દોકડા	૩પીઓ :	૩ પાઇ
૩પીઓ :	દોકડા	૩પીઓ :	૪ સુ૦ પૈસા	૩પીઓ :	૨૫ બદામ
૩પીઓ :	૮ સુ૦ પૈ	૩પીઓ :	૮ પાઇ	૩પીઓ :	૪ ઉપઆના
૩પીઓ :	૧૬ પાઇ	૩પીઓ :	૬ પાઇ	૩પીઓ :	૨ પાઇ
૩પીઓ :	૧ આનો	૩પીઓ :	૨૧૧ દોકડા	૩પીઓ :	૧ દોકડો
૩પીઓ :	૧ આનો	૩પીઓ :	૨ સુ૦ પૈસા	૩પીઓ :	૧ ઉપઆનો

હિંદુસ્તાનની સાંભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના. [૧૬

રૂપીઓ : ૧૧૧૧ પાઈ	આનો : ૧ પાઈ	આનો : ૬ પાઈ
રૂપીઓ : ૫ બદામ	આનો : ૧૭૫આનો	આનો : ૦૧૭૦આં
રૂપીઓ : ૦૨૫૦ પૈસો	આનો : ૬૧ બદામ	આનો : ૧ બદામ
આનો : ૧ અધેસો	આનો : ૨ બદામ	આનો : ૧ ૭૫આનો
આનો : ૨૭૫આના	આનો : ૦૨૫૦ પૈસો	આનો : ૫ વીસવાસી
આનો : ૧૨૧૧બદામ	આનો : ૦૧ પાઈ	
આનો : ૧૦ બદામ	આનો : ૦૧ ૭૦આં	
આનો : ૦૧૨૫૦પૈ.	આનો : ૨૧ બદામ	

મનોયત્ન ૫.

પૌંડ : ૨૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૬ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧ પેન્સ
પૌંડ : ૨ શિલિંગ	પૌંડ : ૫ પેન્સ	શિલિંગ : ૧ પેની
પૌંડ : ૧ શિ ૪ પે	પૌંડ : ૪ પેન્સ	શિલિંગ : ૦૧૧૧ પેની
પૌંડ : ૧૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૨૧૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૨ ફાધિંગ
પૌંડ : ૧૦ પેન્સ	પૌંડ : ૨ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧૧ફાધિંગ
પૌંડ : ૮ પેન્સ	પૌંડ : ૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૦૧૧૧ફાધિંગ
પૌંડ : ૭૧૧ પેન્સ	પૌંડ : ૩૧૧૧ ફાધિંગ	શિલિંગ : ૦૧૧૧ફાધિંગ
	પૌંડ : ૦૧ પેની	

મનોયત્ન ૬.

માણી : ૬ મણ	માણી : ૧૧૧ મણ	ધા : ૮ તાવ
માણી : ૪ મણ	માણી : ૧ મણ	ધા : ૬ તાવ
માણી : ૩ મણ	માણી : ૦૧૧૧ મણ	ધા : ૪ તાવ
માણી : ૨ મણ	ધા : ૧૨ તાવ	ધા : ૩ તાવ

૨૦] ત્રિવેદી વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ સાત આના.

ધા : ૨ તાવ	તોલો : ૦૧૧ વાલ	સેંકડો : ૫ નંગ
ધા : ૧૧૧ તાવ	તોલો : ૧ રતી	સેંકડો : ૪ નંગ
ધા : ૦૧૧ તાવ	ખાંડી : ૧૦ મણુ	સેંકડો : ૨૧૧ નંગ
ધડી : ૨૮ શેર	ખાંડી : ૫ મણુ	સેંકડો : ૨ નંગ
ધડી : ૧૬ શેર	ખાંડી : ૪ મણુ	સેંકડો : ૧ નંગ
ધડી : ૧૨ શેર	ખાંડો : ૨૧૧ મણુ	હજાર : ૫૦૦ નંગ
ધડી : ૮ શેર	ખાંડી : ૨ મણુ	હજાર : ૨૫૦ નંગ
ધડી : ૬ શેર	ખાંડી : ૧ મણુ	હજાર : ૨૦૦ નંગ
ધડી : ૪ શેર	ખાંડી : ૦૧૧ મણુ	હજાર : ૧૨૫ નંગ
ધડી : ૩ શેર	મણુ : ૨૦ શેર	હજાર : ૧૦૦ નંગ
ધડી : ૨ શેર	મણુ : ૧૦ શેર	હજાર : ૬૨૧૧ નંગ
ધડી : ૧૧૧ શેર	મણુ : ૮ શેર	હજાર : ૫૦ નંગ
ધડી : ૧ શેર	મણુ : ૫ શેર	હજાર : ૪૦ નંગ
ધડી : ૦૧૧ શેર	મણુ : ૪ શેર	હજાર : ૨૫ નંગ
તોલો : ગદિઆણો	મણુ : ૨૧૧ શેર	હજાર : ૨૦ નંગ
તોલો : ૩૨ રતી	મણુ : ૨ શેર	હજાર : ૧૨૧૧ નંગ
તોલો : ૮ વાલ	મણુ : ૧૧ શેર	હજાર : ૧૦ નંગ
તોલો : ૧૬ રતી	મણુ : ૧ શેર	મહીનો : ૧૫ દિવસ
તોલો : ૪ વાલ	સેંકડો : ૫૦ નંગ	મહીનો : ૧૦ દિવસ
તોલો : ૮ રતી	સેંકડો : ૨૫ નંગ	મહીનો : ૭૧૧ દિવસ
તોલો : ૨ વાલ	સેંકડો : ૨૦ નંગ	મહીનો : ૬ દિવસ
તોલો : ૪ રતી	સેંકડો : ૧૨૧૧ નંગ	મહીનો : ૫ દિવસ
તોલો : ૧ વાલ	સેંકડો : ૧૦ નંગ	મહીનો : ૩૧૧૧ દિવસ
તોલો : ૨ રતી	સેંકડો : ૬૧ નંગ	મહીનો : ૩ દિવસ

પાંચમા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૨૧

મહીનો : ૨૧ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૧ દિવસ
મહીનો : ૨ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૦૧ દિવસ

મનોચલ ૭.

ગાડી : ૦૧ મણુ	૫ નવટાંક : ૧૩.ભાર	૧૧ દિવસ : ૫૫
૪ શેર : માણી	૩૨ રતી : ૦૧૧તોલો	૧૧ ભાર : ૦૧ મણુ
૮ શેર : ૩૧.ભાર	૦૧ ઓંસ (ટ્રાય) :	૩૬ દિવસ : ૨ વર્ષ
૩ પૌંડ : ૨ શિલિંગ	૧૮૦ એન	૫ પોલ : ૨ માઈલ
અઢીશેરી : મણુ	૩ એકર : ૨ ચુંદા	૧૨૧ દોકડા : ૬૧ બદામ
અડધોપૌંડ : પેની	૧૧ શેર : ૩ મણુ	૧૮૧૧ દોકડા : ૩ આના
૧૦ આના : પાર્થ	૩૧૧ શેર : ૧૫ શેર	૪૮ શેર : ૧ ધડી
ગજ : તસુ	૨૧૩પીઆ : ૪ આના	૧૨ માસા : ૯૬ રતી
૨ તસુ : ગજ	૧૧ મણુ : ૩ શેર	૯૬ રતી : ૨ ગાદિ
૦૧૧૩પીઆ : ૧૨૧ દો	૦૧ મણુ : એડીઉ	૩. ૦૧૧ : ૩. ૬૦
૦૧ આનો : ૬૧બદામ	૧૧ રતી : તોલો	૨ પૌંડ : ૩ પેન્સ
૧૦ શેર : ગાલ્લી	૬૪ શેર : કળશી	૩ કોડી : ૪ નંગ
૫૦ બદામ : ૦૧આનો	ગાલ્લી : ૭૫ શેર	૧૧ મણુ : ૫ શેર

મનોચલ ૮.

૩ ૩પીઆ	: ૩ આના	૮ તોલા	: ૮ વાલ
૭ આના	: ૭ પાર્થ	૨ તોલા	: ૨ રતી
૩ પૌંડ	: ૩ શિલિંગ	૭ ટન	: ૭ હંદ્રવેટ
૪ શિલિંગ	: ૪ પેન્સ	૩ ગાલ્લી	: ૩ મણુ
૪ માણી	: ૪ મણુ	૨ વર્ષ	: ૨ મહીના

૨૨] પાંચમી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

૩ મહીના	: ૩ દિવસ	૩ રૂપીઆ	: ૩ દોકડા
૭ મહુ	: ૭ શેર	૮ રૂપીઆ	: ૮ પાવલા
૭ શેર	: ૭ અધોળ	૪ આના	: ૪ ઉપચાના
૩ શેર	: ૩ પાશેર	૩ પૈસા	: ૩ પાઇ
૫ દોકડા	: ૫ બદામ		

૧૧ રૂપીઆ	: ૧૧ આનો	૨૧૧ વાલ	: ૨૧૧ રતી
૧૧૧ આનો	: ૧૧૧ પાઈ	૧૧ ગદિઆણો	: ૧૧ વાલ
૨૧ પૌંડ	: ૨૧ શિલિંગ	૧૧૧ બેડીડ	: ૧૧૧ મહુ
૩૧૧ પૌંડ	: ૩૧૧ શિલિંગ	૧૧૧ ગાદી	: ૧૧૧ મહુ
૨૧૧ મહુ	: ૨૧૧ શેર	૧૧૧ શેર	: ૧૧૧ અધોળ
૧૧૧૧ શેર	: ૧૧૧૧ રૂપીઆભાર	૧૧ મહુ	: ૧૧ શેર
૩૧૧ શેર	: ૩૧૧ અધોળ	૧૧૧૧ રૂપીઆ	: ૧૧૧૧ દોકડો
૧૧૧ ડઝન	: ૧૧૧ નંગ	૧૧૧ આનો	: ૧૧૧ બદામ
૨૧ ઓસ	: ૨૧ ડઝન	૧૧૧ દોકડો	: ૧૧૧ બદામ
૧૧૧ તોલો	: ૧૧૧ વાલ	૧૧ આનો	: ૧૧ બદામ

મનોયત્ન ૯.

૪ પૈસા	: ૪ આના	૩ ફાર્થિંગ	: ૩ પેન્સ
૩ આના	: ૩ રૂપીઆ	૨ પેન્સ	: ૨ પૌંડ
૩ તસુ	: ૩ ગજ	૫ દોકડા	: ૫ રૂપીઆ
૭ વાલ	: ૭ તોલો	૧૧૧ વાલ	: ૧૧૧ તોલો
૪ તાવ	: ૪ ઘા	૨૧૧ શેર	: ૨૧૧ મહુ
૭ પેન્સ	: ૭ શિલિંગ	૨૧૧ તસુ	: ૨૧૧ ગજ

ગુજરાતની સાંભૂગોળની પશ્ચોત્તરમાળા ત્રણ આના. [૨૩

૧૧ ડઝન : ૧૧ ઓસ	૦૧ શિલિંગ : ૦૧ પૌડ
૧૧ આનો : ૧૧ રૂપીઆ	૦૧ પેન્સ : શિલિંગ
૦૧ આનો : ૦૧ રૂપીઆ	૦૧ ફર્લિંગ : ૦૧ માઈલ

મનોયત્ન ૧૦.

૪ રૂપીઆ : ૨ આના	૯ શેર : ૪૧ અઘોળ
૬ શેર : ૩ રૂપીઆભાર	૭ તોડા : ૩૧ વાલ
૪ મણુ : ૨ શેર	૨ ગદિઆણા : ૧ વાલ
૭ ખાંડી : ૩૧ મણુ	૩ મણુ : ૧૧ શેર

૩ ઓસ : ૦૧ ડઝન	૧૪ રૂપીઆ : ૩૧ દોડડા
૮ મણુ : ૨ શેર	૨ આના : ૦૧ બદામ
૪ વર્ષ : ૧ માસ	૪ આના : ૧ પાઈ
૬ ગાંધી : ૧૧ મણુ	૩ પૌડ : ૦૧૧ શિલિંગ
૨ બેડીઆં : ૦૧ મણુ	૪ શિલિંગ : ૧ પેન્સ

૧ આનો : ૨ પાઈ	૮ મણુ : ૧૬ શેર
૧૧ મણુ : ૩ શેર	૨ ખાંડી : ૪ મણુ
૫ દોડડા : ૧૦ બદામ	૪ તોડા : ૮ ગદિઆણા
૪ રૂપીઆ : ૮ આના	૩ ગદિઆણા : ૬ રતી
૩ શેર : ૬ રૂપીઆભાર	૨ ડઝન : ૪ નંગ
૫ શેર : ૧૦ અઘોળ	૩ ટન : ૬ હાંદ્રેટ

૨૪] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાઠા સાત આના.

૨ મણુ	: ૮ શેર	૩ બદામ	: ૧૨ વીસવાસી
૨ વર્ષ	: ૮ દિવસ	૨ પૌડ	: ૮ શિલિંગ
૩ ભાર	: ૧૨ મણુ	૩ પેન્સ	: ૧૨ શિલિંગ
૩ શેર	: ૧૨ અધોળ	૩ શિલિંગ	: ૧૨ પૌડ
૩ રૂપીઆ	: ૧૨ દોકડા	૩ આના	: ૧૨ રૂપીઆ
૪ આના	: ૧૬ દોકડા	૩ પાઇ	: ૧૨ આના
૩ આના	: ૧૨ ઉપઆના	૨ અધોળ	: ૮ શેર

મનોચત્ત ૧૧.

- ૧) ૧૧ મણુ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
- ૨) ૧૧ શેર ને કેટલા રૂપીઆભારનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
- ૩) ૧૧ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૪) ૬૨૧ દોકડા ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૧૦ ?
- ૫) ૨૦૧ પૌડ ને કેટલા શિલિંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
- ૬) ૧૧ કળશી ને કેટલા મણુનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૭) ૪ ગાલી ને કેટલી ખાંડીનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૮) ૨ વર્ષ ને કેટલા દિવસનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૯) ૩૧ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
- ૧૦) ૫ નંગને કેટલા સેકડાનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$?
- ૧૧) ૨૪ પાઇને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$?
- ૧૨) ૨૪ ડઝન ને કેટલા ટ્રોસનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$?
- ૧૩) કેટલા શેર ને ૫ નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૧૪) કેટલા શિલિંગને ૬ પેન્સનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૧૫) કેટલી ધડી ને ત્રણ શેરનું ગુણોત્તર ૧૬ ?

ચાથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૨૫]

- ૧૬) કેટલા શેર ને ૫ નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૧૭) કેટલા રૂપીઆ ને ૩ આનાનું ગુણોત્તર ૧૬ ?
 ૧૮) કેટલા રીમ ને ૩ ગાંસડીનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$?
 ૧૯) કેટલા આના ને ૧૧ રૂપીઆનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૨}$?
 ૨૦) કેટલી પાઇ ને ૩ રૂપીઆનું ગુણોત્તર ૬૬૬ ?
 ૨૧) કેટલા શેર ને ૨ મણનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$?

સૂચના—૨૨ થી ૪૦ સવાલના જવાબ અનેક આવશે ?

- ૨૨) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૨૩) કેટલા મણ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૦ ?
 ૨૪) કેટલા શેર ને કેટલા નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૨૫) કેટલી ખાંડી ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
 ૨૬) કેટલી ગાલી ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર ૩૦ ?
 ૨૭) કેટલાં ખેડીઆં ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર ૩૨ ?
 ૨૮) કેટલા તોલા ને કેટલા વાસનું ગુણોત્તર ૩૨ ?
 ૨૯) કેટલા એકર ને કેટલા ગુંઠાનું ગુણોત્તર ૪૦ ?
 ૩૦) કેટલા ધા ને કેટલા તાવનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
 ૩૧) કેટલી ધડી ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૮ ?
 ૩૨) કેટલા ઓસ ને કેટલા ડઝનનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૩૩) કેટલા આના ને કેટલી પાઇનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૩૪) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પેન્સનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૩૫) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા દોઝડાનું ગુણોત્તર ૧૦૦ ?
 ૩૬) કેટલા પૌંડ ને કેટલા શિલિંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
 ૩૭) કેટલા રૂપીઆ કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૧૬ ?

૨૬] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

૩૮) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૬૪ ?

૩૯) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પૌન્ડનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૨}$?

૪૦) કેટલા દોઝડા ને કેટલા રૂપીઆનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૧૦૦}$?

પ્રકરણ ૩.

તમામ ગુણોત્તરમાં લાગુ પડતી કુંચીઓ.

૧) ભારે પરિમાણ ઉપરથી હલકા પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

ભારે પરિમાણની કિંમતને હલકા પરિમાણ અને ભારે પરિમાણના ગુણોત્તરે ગુણવા, ગુણાકાર ભારે પરિમાણની કિંમતની જાતનો આવશે. જેમકે દા. ૧) રૂ. ૨૫૦ એ તોલો તો ૪ વાલનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૨૫૦ને હલકા પરિમાણ ૪ વાલ ને ભારે પરિમાણ એક તોલાના ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$ થી ગુણ્યા તો રૂ. ૨૫૦ $\times \frac{૧}{૪}$ = રૂ. ૬૨.૫ અથવા * $\frac{૧}{૪}$ રૂપીઆ = ૨ આના, માટે ૨૫૦ $\times ૨$ = ૫૦૦ આના = રૂ. ૬૨.૫

દા. ૨) રૂ. ૬૩ એ ગાલ્લી તો ૧૨ શેરનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૬૩ ને હલકા પરિમાણ ૧૨ શેર ને ભારે પરિમાણ એક ગાલ્લીના ગુણોત્તર $\frac{૧}{૧૨}$ થી ગુણ્યા તો રૂ. ૬૩ $\times \frac{૧}{૧૨}$ = રૂ. ૫.૨૫ દોઝડા = રૂ. ૦.૫૨૫ દોઝડો અથવા $\frac{૧}{૧૦૦}$ રૂપીઆ = ૧ દોઝડો માટે ૬૩ $\times ૧$ = ૬૩ દોઝડા = રૂ. ૦.૫૨૫ દોઝડો.

* ગુણોત્તર એ સાદી સંખ્યા છે છતાં આ રીતમાં તેને વિશેષ (પરિમાણવાળી) સંખ્યા ગણી લેવામાં આવે છે, માટે પહેલી સંખ્યા જે વિશેષ સંખ્યા છે તેને સાદી સંખ્યા ગણી લેવી જોઈએ. કારણ રૂપિય છે. જેમકે ૫ રૂપીઆ $\times ૨$ = ૧૦ રૂપીઆ, અથવા ૫ $\times ૨$ રૂપીઆ = ૧૦ રૂપીઆ.

દા. ૩) ૭ા ખાંડીના ૩. પરા તે ૩૦ શેરનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત ૩. પરા ને હલકા પરિમાણ ૩૦ શેર ને ભારે પરિમાણ ૭ા ખાંડીના ગુણોત્તર $\frac{૩૦}{૭}$ થી ગુણ્યા તો ૩. $૫૨૧૧ \times \frac{૩૦}{૭} = ૨૨૬૧$ દોકડા = ૩. ૦ ૧૧ દોકડો અથવા $\frac{૩૦}{૭}$ રૂપીઆ = ૦૧૧ દોકડો માટે $૫૨૧૧ \times ૦૧૧ = ૨૨૬૧$ દોકડા = ૦ ૧૧ દોકડો.

૨) હલકા પરિમાણ ઉપરથી ભારે પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

હલકા પરિમાણની કિંમતને ભારે પરિમાણને હલકા પરિમાણના ગુણોત્તરે ગુણવા, ગુણાકાર હલકા એકમની કિંમતની જાતનો આવશે. જેમકે દા, ૧) ૩. ૦)ના નું ૧૧ શેર તો મળનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૩. ૦)ના ને ભારે પરિમાણ મળુ ને હલકા પરિમાણ ૧૧ શેરના ગુણોત્તર ૩૨ એ ગુણ્યા તો ૩. $૦)ના \times ૩૨ = ૮૦$ આના = ૫ રૂપીઆ જવાબ.

દા. ૨) ૩. ૦)ના નું શેર તો મળનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૩. ૦)ના ને ભારે પરિમાણ મળુને હલકા પરિમાણ શેરના ગુણોત્તર ૪૦ એ ગુણ્યા તે. $૦)ના \times ૪૦ = ૮૦$ આના = ૩. ૫ાન જવાબ.

દા. ૩) ૭ા શેરના ૬ આના તો ખાંડીનું શું.

હલકા પરિમાણની કિંમત ૬ આનાને ભારે પરિમાણ ૩ ખાંડી અને હલકા પરિમાણ ૭ા શેરના ગુણોત્તર ૩૨ એ ગુણ્યા તો ૬ આના $\times ૩૨ = ૧૯૨૦$ આના = ૧૨૦ રૂપીઆ અથવા $૬ \times ૩૨ = ૧૯૨૦$ આના = ૬ $\times ૨૦$ રૂપીઆ = ૧૨૦ રૂપીઆ.

૩) કિંમત ઉપરથી વજન કાઢવાની રીત:—

૨૮] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોંટ સાત આના.

જેટલું વજન આપ્યું હોય અને જેટલી કિંમતનું લેવું હોય તે એનો ગુણાકારને કરવો. પછી તે ગુણાકારને આપેલા ભાવે ભાગવાથી જવાબ આપેલા વજનની જાતનો આવશે. જેમકે:—

૧) ૩, ૩ નું ૧૧ મણુ તો ૩. ૧૨ નું કેટલું ?

$$૧૧ \times ૧૨ = ૧૫. ૧૫ \div ૩ = ૫ \text{ મણુ જવાબ.}$$

૨) ૩. ૧૨ નું ૫ મણુ તો ૩. ૩ નું કેટલું ?

$$૫ \times ૩ = ૧૫. ૧૫ \div ૧૨ = ૧૧ \text{ મણુ જવાબ.}$$

૩) ૩ પૈસાનું ૭ શેર તો ૩. ૩ નું કેટલું ?

$$૭ \times ૩ = ૨૧, ૨૧ \div \frac{૩}{૪} = ૪૪૮ \text{ શેર} = ૧૧ \text{ મણુ } ૮ \text{ શેર.}$$

મનોયત્ન ૧૨.

૧) ૩. ૬૭૧ ગાંધી તો ૬ મણુનું શું ?

૨) ૩. ૧૧૧ મહીનો તો ૬ દિવસનું શું આપવું ?

૩) ૨૫) ૩૫૦૦ તોલો તો ૪ વાલનું શું ?

૪) ૩. ૧૧૨) એ ભાર તો ૦ વાલનું શું ?

૫) ૩. ૦૧૧ ૦૧૧ નું વાલ તો તોલાનું શું ?

૬) ૫ મણુના ૩. ૬૧ તો ૨ ખાંડીનું શું ?

૭) ૩. ૩૧ નું ૧૧ વસો તો ૧૧ વીંધાનું શું ?

૮) ૨૧૧ મણુના ૩. ૬૧ તો ૧ ગાંધીનું શું ?

૯) ૩. ૧૭૧ એ કુંડી તો ૧ નંગનું શું ?

૧૦) ૩. ૪૫) મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?

૧૧) ૩. ૨૭૧ તોલો તો ૪ રતીનું શું ?

૧૨) ૩. ૪૮) વર્ષ તો ૩ માસનું શું ?

૧૩) ૩. ૨૫૦૦ ભાર તો ૪ મણુનું શું ?

- ૧૪) રૂ. ૩૧૧ ભાર તો ૨૧૧ ધડીનું શું આપવું ?
 ૧૫) ૧૫ મણના ૬ રૂપિયા તો ૨ ખાંડીનું શું ?
 ૧૬) ૯ ડઝનના ૨૦૧ તો ૧ ગ્રોસનું શું ?
 ૧૭) ૭ મહીનાના રૂ. ૧૭૧૧ તો વર્ષનું શું ?
 ૧૮) રૂ. ૩૫) એ ખાંડી તો રૂ. ૨)નું કેટલું ?
 ૧૯) રૂ. ૧૧૮ નું ૧૦ શેર તો રૂ. ૬૧૧૮ નું કેટલું ?
 ૨૦) રૂ. ૩૫) એ ખાંડી તો રૂ. ૦)ના નું કેટલું ?
 ૨૧) રૂ. ૦)ના નું ૩ શેર તો રૂ. ૦૧૧૧ નું કેટલું ?
 ૨૨) રૂ. ૨૨૧૧ એ મહીનો તો રૂ. ૯) માં કેટલા દિવસ ?
 ૨૩) રૂ. ૦૧૧૧ માં ૧૦ કેરી મળે તો રૂ. ૦૧૧૧ માં કેટલી આવે ?
 ૨૪) રૂ. ૬૦)નું ૧૧૧ વર્ષ તો એક માસનું શું ?
 ૨૫) રૂ. ૪૦૧૧ નું ૭ મણ તો ૭ શેરનું શું ?

પ્રકરણ ૪.

માણીના મણ કેટલા ? ગ્રોસના ડઝન ? ડઝન નંગ ? વર્ષના મહીના ? વેંતના આંગળ ? ફુટના ઇંચ ? તોલાના માસા ? પૌંડ ટ્રોયના ઐંસ કેટલા ? જવાબ ૧૨.

૧૨ ગુણોત્તર આમે એનાં કોષ્ટકો

માણીને મણ; ડઝન ને નંગ; ગ્રોસને ડઝન; વર્ષ ને મહીનો; વેંત ને આંગળ; ફુટ ને ઇંચ; તોલો ને માસો; પૌંડ ટ્રોય ને ઐંસ. ત્યારે ઉપલા પરિણામોનું ગુણોત્તર શું ? જ. ૧૨.

એ પ્રિમારોમાંથી ભારે પરિમારો કહો. હલકાં કહો. હલકાં પરિમારો ભારેના કેટલામા ભાગના છે ? જ. ૧૨ મા ભાગના. ભારે હલકાંથી

૩૦] ગુજરાતની સાંભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.

કેટલા ગણા છે ? જ. ૧૨ ગણા. જો ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૩ ૧) પડે તો હલકા એકમની કિંમત ભારેના કેટલામા ભાગની પડે ? જ. ૧૨ મા ભાગની. રૂપિયાનો ૧૨ મો ભાગ શું ? જ. ૧૬ પાઈ. રૂપિયાથી કેટલા ગણી પાઈ આવી. જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમની કિંમત ૩. જો પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૩૨ પાઈ. રૂપિયાથી કેટલા ગણી પાઈ આવી ? જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમના રૂપિયાથી કેટલા ગણી પાઈ આપવી પડે છે ? જ. ૧૬ ગણી. માટે

૧) ભારે એકમના રૂપિયાથી ૧૬ ગણી પાઈ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ આનો પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૧ પાઈ. આનાથી કેટલા ગણી પાઈ આવી ? જ. આના જેટલીજ. જો ભારે એકમની કિંમત ૨ આના પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૨ પાઈ. આનાથી કેટલા ગણો આવી ? જ. આના જેટલીજ. ભારે એકમના આનાથી કેટલા ગણી પાઈ આપવી પડે છે ? જ. આના જેટલીજ. માટે.

૨) ભારે એકમના આના જેટલીજ પાઈ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ પૌંડ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. પૌંડના ૧૨મા ભાગ જેટલી. પૌંડનો ૧૨મો ભાગ શું ? જ. ૨૦ પેન્સ. પૌંડથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ. ૨૦ ગણા માટે.

૩) ભારે એકમના પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે ?

ભારે એકમની કિંમત ૧ શિલિંગ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૧ પેન્સ. શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ. શિલિંગ જેટલા. ભારે એકમના શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ આપવા પડે ? જ. શિલિંગ જેટલાજ. માટે

૪) ભારે એકમના શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત. (૧) ૩પીઆથી ૧૬ ગણી પાછ. (૨) આના જેટલીજ પાછ. (૩) પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ ૧ ૩પીઆને ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. એક આનો. બે ૩પીઆનો સોળમો ભાગ શું ? જ. બે આના. ૩. ૩નો સોળમો ભાગ શું ? જ. ત્રણ આના. માણીનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ મણ. ગ્રોસનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ ડઝન. ડઝનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ નંગ. વર્ષનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ મહીનો. વેંતનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ આંગળ. ફુટનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ ઇંચ. તોલાનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ માસો. પૌંડટ્રોયનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ ઔંસનો ટ્રોય. એક ૩પીએ માણી હોય તો એક આનાનું કેટલું આવે ? જ. ૦૧૧ મણ. ત્યારે

એક ૩પીએ ગ્રોસ, ડઝન વર્ષ, વેંત, ફુટ, તોલા અને પૌંડ ટ્રોય હોય તો એક આનામાં કેટલું આવે ? જ. ૦૧૧ ડઝન, ૦૧૧ નંગ, ૦૧૧ મહીનો, ૦૧૧ આંગળ, ૦૧૧ ઇંચ ૦૧૧ માસો અને ૦૧૧ ઔંસ ટ્રોય આવે.

૩૨] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાઠ સાત આના.

આનાનો સોળમો ભાગ થું? જ. ઉપઆનો. જો ઉપરનો ભાવ એક આનાનો હોય તો એક ઉપઆનામાં કેટલું આવે? જ. દેશે. માટે

બીજી રીત—જેટલા રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકું પરિમાણ ૦૧૧ આવે,

સૂચના:— જોમ રૂપીઆનો ૧૬મો ભાગ આના છે, તેમ આનાનો ૧૬મો ભાગ ઉપઆના છે. તેમજ પાઈનો ૧૬મો ભાગ ઉપપાઈ (કચી પાઈ) છે, માટે રૂપીઆના ભાવમાં આના જવાબ આવતો હોય તો આનાના ભાવમાં ઉપઆના જવાબ આવે, તેમ રૂપીઆના ભાવમાં પાઈજવાબ આવતો હોય તો આના ભાવમાં ઉપપાઈ જવાબ આવે.

હલકાથી ભારે કેટલા ગણા છે? જ. ૧૨ ગણા.

હવે જો હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂપીઆ, ૧ આનો, ૧ પૈસો, ૧ પાઈ, ૧ પૌંડ, ૧ શિલિંગ, ૧ પેન્સ, એક ફાર્થિંગ પડે તો ભારે એકમની કિંમત થું પડે? જ. ૧૨ ગણી એટલે ૧૨ રૂ. ૧૨ આના= ૦૧૧ રૂ. ૧૨ પૈસા=૩ આના. ૧૨ પાઈ=૧ આનો. ૧૨ પૌંડ ૧૨ શિલિંગ. ૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ. ૧૨ ફાર્થિંગ =૩ પેન્સ પડે.

૧) હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂ. પડે તો ભારે એકમની શી? ૧૨ રૂ.

૨) “ “ “ ૧ આનો “ “ “? ૦૧૧ રૂ.

૩) “ “ “ ૧ પૈસો “ “ “? ૩ આના.

૪) “ “ “ ૧ પાઈ “ “ “? ૧ આનો.

૫) “ “ “ ૧ પૌંડ “ “ “? ૧૨ પૌંડ.

૬) “ “ “ ૧ શિલિંગ “ “ “? ૧૨ શિલિ.

૭) “ “ “ ૧ પેન્સ “ “ “? ૧ શિલિંગ.

૮) “ “ “ ૧ ફાર્થિંગ “ “ “? ૩ પેન્સ.

હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત—૧) આનાથી પાણી ૩પીઆ ૨) પૈસાથી ત્રણ ગણા આના. ૩) પાઈ જેટલાજ આના, ૪) પેન્સ જેટલાજ શિલિંગ ૫) ક્વાર્ટિગથી ત્રણ ગણા પેન્સ.

૧ આનાનું ૦૥૥ મણુ આવે તો ૧૬ આનાનું કેટલું આવે ?
જ. ૧૨ મણુ. ૧ આનાનું ૦૥૥ મણુ તો ૧ ૩પીઆ કેટલું કેટલું ?
જ. ૧૨ મણુ. ૧૨ એટલે કેટલું ? જ. ૧ માણી.

૧ ઉપઆનાનું ૦૥૥ મણુ આવે તો ૧૬ ઉપઆનાનું કેટલું ?
જ. ૧૨ મણુ. ૧ ઉપઆનાનું ૦૥૥ મણુ આવે તો ૧ આનાનું કેટલું ?
જ. ૧૨ મણુ અથવા માણી ત્યારે

એક આનામાં ૦૥૥ મણુ, ૦૥૥ ડઝન, ૦૥૥ નંગ, ૦૥૥ મહીનો, ૦૥૥ આંગળ, ૦૥૥ ઈંચ, ૦૥૧ માસો અને ૦૥૥ એંસ ટ્રાય આવે તો તો એક ૩પીઆમાં કેટલું આવે ? જ. ૧ માણી, ૧ ઓસ, ૧ ડઝન, ૧ વર્ષ, એક વેત, ૧ કુટ, ૧ તોલો અને ૧ પૌંડ ટ્રાય આવે. માટે.

બીજી રીત—જેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૦૥૥ આવે તેટલાજ ૩પીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે.

૧૨ના ગુણુતરનાં લેખાંની કુચ્ચીઓ.

- ૧) જેટલે ૩પીએ માણી તેથી ૧૬ ગણી પાછએ મણુ
- ૨) જેટલે ૩પીએ ડઝન તેથી ૧૬ ગણી પાછએ નંગ
- ૩) જેટલે ૩પીએ ઓસ તેથી ૧૬ ગણી પાછએ ડઝન
- ૪) જેટલે ૩પીએ વર્ષ તેથી ૧૬ ગણી પાછએ મહીનો.
- ૫) જેટલે ૩પીએ કુટ તેથી ૧૬ ગણી પાછએ ઈંચ
- ૬) જેટલે ૩પીએ તોલો તેથી ૧૬ ગણી પાછએ માસો.

૩૪] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

- ૭) જેટલે આને માણી તેટલીજ પાઇએ મળુ.
 ૮) જેટલે આને ડઝન તેટલીજ પાઇએ નંગ.
 ૯) જેટલે આને ગ્રોસ તેટલીજ પાઇએ ડઝન
 ૧૦) જેટલે આને વર્ષ તેટલીજ પાઇએ મહીનો.
 ૧૧) જેટલે આને ડુટ તેટલીજ પાઇએ ઇંચ,
 ૧૨) જેટલે આને તોલો તેટલીજ પાઇએ માસો.
- ઉદાહરણ.—**૧) ૧૨૧૧૩ પીએ ગ્રોસ તો ડઝનનું શું ?
 $(૧૨૧૧૩ \times ૧૨ = ૨૦૫૩૬૬ \text{ પાઇ} = ૧૭ \text{ આના} = ૩. ૧)$
 $૧૨૧૧૩ \div ૧૨ = ૧૦૦૯. ૧)$
 $૧૨૧૧૩ = ૧૦૦૯. ૧)$ [૧૨૧૧૩ આનાનું ૦૧૧૧ ડઝન માટે
 માટે $૧૨૧૧૩ \div ૦૧૧૧ = ૧૭ \text{ આના} = ૩. ૧)$
- ૨) ૩. ૦) = ડઝન તો એક નંગનું શું ?
 (આના જેટલીજ પાઇ માટે ૩ પાઇ = ૩. ૦)૦
- ૩) ૩ પૈસે તોલો તો ૧ માસાનું શું ? ($૩ \times ૦૧ = ૦૧૧$ પાઇ.)
- ૪) ૧૫ પૌંડે ગ્રોસ તો ડઝનનું શું ? પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ-
 ($૧૫ \times ૨૦ = ૩૦૦$ પેન્સ = ૨૫ શિલિંગ = ૧૧ પૌંડ.)
- ૫) ૨૧૧ શિલિંગે ડુટ તો ઇંચનું શું ?
 (શિલિંગ જેટલીજ પેન્સ માટે ૨૧૧ પેન્સ)
- ૬) ૩ પેન્સનું ડઝન તો ૧ નંગનું શું ? ($૩ \times ૧૨ = ૩૬$ પૈંડિંગ.)
- ૭) ૩, ૧૪૪નું વર્ષ તો ૩. ૯) માં કેટલા માસ નોકરી કરવી ?
 ૩. ૯ = ૧૪૪ આના. ૩ પીઆ જેટલાજ આના છે માટે ૦૧૧૧ માસ.
- ૮) ૧૨ આને ડઝન તો ૦૧૧૧ આનાનું કેટલું ?
 (૦૧૧૧ આનો = ૧૨ ઉપઆના. આના જેટલાજ ઉપઆના છે માટે
 ૦૧૧૧ નંગ.)

હિંદુસ્તાનની સાં ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના. [૩૫

- ૯) ૬ રૂપીઆનું મળુ તો માણીનું શું? (૩. $૬ \times ૧૨ = ૭૨$ ર.)
- ૧૦ ર. ૦૧૨ એ ડઝન તો ઓસનું શું? આનાથી ૦૧૧ રૂપીઆ માટે
(૧૦ આના $\times$ ૦૧૧ = ૧૧૦ ર.)
- ૧૧) ૩ પૈસે ઈંચ તો ટુટનું શું? ($૩ \times ૩ = ૯$ આના = ૩. ૦૧૨)
- ૧૨) ૨ પાઈએ ઈંચ તો ટુટનું શું? (પાઈ જેટલાજ આના માટે
૨ આના)
- ૧૩) ૩૧ પૈંડની ઓસ દવા મળે તો ૧ પૈંડ ટ્રોયનું શું?
(પૈંડ ૩૧ $\times$ ૧૨ = ૪૨ પૈંડ)
- ૧૪) ૩ શિલિંગે ઓસ દવા મળે પૈંડ ટ્રોયનું શું?
(શિલિંગ ૩ $\times$ ૧૨ = ૩૬ શિ. = ૧ પૈંડ ૬ શિ.)
- ૧૫) ૪ પેન્સનું નંગ તો ડઝનનું શું?
(પેન્સ જેટલાજ શિલિંગ માટે ૪ શિલિંગ)
- ૧૬) ૨૧ ફાર્થિંગે ઈંચ તો ટુટનું શું? (૨૧ $\times$ ૩ = ૬૩ પેન્સ)
- ૧૭) ૩ આનાનું ૦૧૧ ડઝન તો ૩. ૩ માં કેટલું આવે?
(આના જેટલાજ રૂપીઆ છે માટે ૧ ઓસ.)
- ૧૮) ૩. ૧૮૦નું વર્ષ તો સાત માસનું શું આપનું?
૩. $૧૮૦ \times \frac{૫}{૬} = ૧૦૫$ ર.
- ૧૯) ૭ માસના ૩. ૧૦૫ તો ૧ વર્ષનું શું? ($૧૦૫ \times \frac{૧૨}{૭} = ૧૮૦$ ર.)

મનોયત્ન ૧૩.

- ૧) ૩. ૨૭)ના માણી વાલ મળે તો મળનું શું?
- ૨) ૩. ૧૮ ઓસ પેનસીલ મળે તો ૧૨ પેનસીલનું શું?
- ૩) ૩. ૨૧ વર્ષનો પગાર હોય તો ૧ મહીનાનું શું મળશે?

- ૪) ૩. રપા તોલો મળે તો માસાનું શું બેસે?
- ૫) ૩. ૦૩૥૥ તોલો તો માસાનું શું?
- ૬) ૮ પૈસે ડઝન કેળાં મળે તો ૧ કેળાનું શું?
- ૭) ૩. ૦૮ ધા કાગળ મળે તો ૨ તાવનું શું?
- ૮) ૧ કેરીની રૂ. ૦)વાર તો ડઝન કેરીનું શું આપવું?
- ૯) ૩. ૦૦૦૮ ડઝન કેરી મળે તો ૪ કેરીનું શું પડે?
- ૧૦) ૭ પાઇલી ૩ પેન તો ૩ ડઝન પેનનું શું આપવું?
- ૧૧) ૧ માસાનો ૧૦૦ પૈસે તો તોલાનું શું?
- ૧૨) ૨૦૦ આને નંગ તો ડઝનનું શું?
- ૧૩) મહીને ૮ પાઇલી દીવાસળી વપરાય તો ૧ વર્ષમાં દીવાસળીનું કેટલું ખર્ચ થશે?
- ૧૪) મહીનાનું ભાડું ૩. ૩૦ તો વર્ષનું કેટલું?
- ૧૫) ૩. ૩૦૦૦ ૧૨ શેર તો ૩. ૫)નું કેટલું આવશે?
- ૧૬) ૩. ૦૦૦૦ તોલો ચાંદી મળે તો ૧૦ માસાનું શું બેસે?
- ૧૭) ૩. ૨૮૦ તોલો સાનું તો ૪૦ માસાનું શું? ૧૨ વાલનું શું?
- ૧૮) ૨ માસાના ૩. ૪૦૦ તો ૩ તોલાનું શું?
- ૧૯) વર્ષનું વ્યાજ ૩. ૯) તો ૧૦ મહીનાનું કેટલું?
- ૨૦) ૩. ૯૦૦૦ ૩ શેર એલચી મળે તો ૨૦ મણનું શું?
- ૨૧) ૩. ૪૮) ગાંધી વાલ મળે તો ૨૦ મણનું શું?
- ૨૨) ૩. ૪૫) માણી ઘઉં મળે તો ૩ મણનું શું?
- ૨૩) ૩. ૧૫૦૦ મોટા દ્વારો તો ૧૦૦ મણનું શું?
- ૨૪) ૨ મહીનાના ૩. ૮૧) તો પાંચ દિવસનું મળશે?
- ૨૫) ૦૦૦ બેડીઆના ૩. ૨૫૦૦ તો બે મણનું શું?
- ૨૬) ૩. ૧૮૦૦ કોથળો ઘઉં તો ૦૧ મણ ૨૦ શેરનું શું?

- ૨૭) ૩. ૨૫૫૦ તોલો સોનું મળે તો ૩. ૨૦૦૦નું કેટલું આવશે ?
 ૨૮) ૧૫૫ પાંડીના ૩. ૬૭૫૦ તો ૩. ૫૦૦૦નું કેટલા મળે ?
 ૨૯) ૩. ૦૦૦૦ શેર ભીંડા તો ૬ પૈસાભારનું શું ?
 ૩૦) ૧૦ શેર ગોળનો ૩. ૧૫૦૦ તો ૩. ૧૦૦૦૦નો કેટલો આવશે ?
 ૩૧) ૩. ૩૦૦૦ ની ૩૫૫૦ મળુ સાફર તો ૧૨૫૦ શેરનું શું ?
 ૩૨) ૪ મહીનાના ૩. ૩૬૦૦ તો ૧૦ દિવસનું શું ?
 ૩૩) ૩. ૧૦૦૦ નું ૧૫૫૦ શેર તો ૩. ૦૦૦૦ નું કેટલું ?
 ૩૪) ૩. ૨૦૦૦૦ નું ૧ માસો સોનું આવે તો તોલોનો ભાવ શો ?
 ૩૫) ૩. ૩૦૦૦ નું ૨૪ મળુ તો ૩. ૩૫૦૦૦૦ નું કેટલું ?
 ૩૬) ૩. ૧૦૦૦ નુ ૦૫૫૦ મળુ તો ૩. ૧૫૫૦ નું કેટલું ?
 ૩૭) ૩. ૬૦૦૦ એ ગ્રોસ ટોપી મળે તો ૭ ટોપીનું શું ?

૨૪ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો

ગજ ને તમુ; ભાર ને મળુ; ધા ને તાવ; ટાંક ને રતી; પેનીવેટ ને ગ્રેન; હાથ ને આંગળ.

*ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી ૮ ગણી પાઈએ. (૨) આનાથી અડધી પાઈ.
 ૩) પૌંડથી દસગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગથી અડધા પેન્સ.

×હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત

- ૧) આનાથી દોઢ રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી છ ગણા આના.
 ૩) પાઈથી બમણા આના. (૪) પેન્સથી બમણા શિલિંગ.
 ૫) ફાર્થિંગથી અડધા શિલિંગ.

*૨૪ ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

× ૬૬ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૨૪ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચ્ચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ ગજ તેણી ૮ ગણી પાઘએ તમુ.
૨. જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૮ ગણી પાઘએ મણુ.
૩. જેટલે રૂપીએ ધા તેથી ૮ ગણી પાઘએ તાવ.
૪. જેટલે રૂપીએ ટાંક તેથી ૮ ગણી પાઘએ રતી,
૫. જેટલે આને ગજ તેથી ૦૧ પાઘએ તમુ.
૬. જેટલે આને ભાર તેથી ૦૧ પાઘએ મણુ.
૭. જેટલે આને ધા તેથી ૦૧ પાઘએ તાવ.
૮. જેટલે આને ટાંક તેથી ૦૧ પાઘએ રતી.

મનોચલ ૧૪.

- ૧) રૂ. ૧૮૦) ભાર કપાસ મળે તો મણુનું શું ?
- ૨) રૂ. ૦૧૧૮ નું ગજ તો તસુનું શું ?
- ૩) રૂ. ૪૧૮ એ ગજ કુશાનસ મળે તો તસુનું શું ?
- ૪) રૂ. ૭૧૧ ગજ વીનીસન તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૮૪ ના ભાર ઘડિં મળે તો ૧૧૧૧ ભાર ૬ મણુનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦૧૧૧૧૧૧ ધા કાગળ મળે તો ૨૧૧ ધા ૧ તાવનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦)૧૧૧૧ નું ૧ તસુ તો ગજનું શું ?
- ૮) એક તાવની દોઢ પાઘ તો ૨ ધા ૪ તાવનું શું ?
- ૯) રૂ. ૨૫૨) ભાર તો રૂ. ૭૩૧ નો કેટલો ?
- ૧૦) રૂ. ૯૦) ભાર તો ૧૧૧ મણુનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૭૨) ભાર તો ૨૧ મણુનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૮૧) ભાર તો રૂ. ૧૫)નું કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૫૪૧૮ ભાર તો રૂ. ૧૧૧૮ નું કેટલું ?

- ૧૪) ૩. ૭૬૧૧૧ ભાર તો ૦૧૧ કળશીનું શું ?
- ૧૫) માણીના ૩. ૨૪) તો ૧ માણી ૦૧ મણનું શું ?
- ૧૬) ૩. ૧૫૧૧ ગજ તો ૦૧ ગજ ૫ તસુનું શું ?
- ૧૭) ૩. ૧૩૨) ભાર તો ૨૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૮) ૩. ૨૧ ની ૨૧ ગજ છોટ તો ૨૧ તસુનું શું ?
- ૧૯) ૩. ૨૧ નું એક વાર તો ૨૧ તસુનું શું ?
- ૨૦) ૩. ૨૧ ગજ તો ૩. ૦૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૨૧) ૩. ૨૫૧૧ ગજ તો ૩. ૪૧૧૦૧૧ નું કેટલું ?
- ૨૨) ૩. ૦)૧૧ નું ૧૧ તસુ તો ૧૧ ગજનું શું ?
- ૨૩) ૩ તસુના ૩. ૦૧૧૧૧૧ તો ૩ ગજનું શું ?
- ૨૪) ૩. ૦૧૧૧૧૧ ધા કાગળ મળે તો ૩. ૦૧ ના કેટલા ?
- ૨૫) ૨ તાવની ૫ પાઈ તો ૨ ધાનું શું ?
- ૨૬) ૩. ૪૫) ના ૩ ભાર કાલાં મળે તો ૩. ૦૧૧૧૧૧ ના કેટલા ?
- ૨૭) ૩. ૭૬૧૧ ના ટાંક મોતી મળે તો ૫ રતીનું શું ?
- ૨૮) ૧૧૧ કળશીના ૩. ૨૪૧૧ તો ૦૧ મણનું શું ?
- ૨૯) ૩. ૧૨૧૧૧ નું ૦૧૧૧ કળશી તો ૦૧ મણનું શું ?
- ૩૦) ૩. ૭૪૧૧ ગાલ્લી તો ૧૧ મણનું શું ?
- ૩૧) ૧૧૧ શેર એલચીના ૩. ૩૧૧૧ તો શેર ૦)૧૧ નું શું ?
- ૩૨) મોટા હારાના ૩. ૭૨) તો ૦૧૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૩૩) ૪ મહીનાના ૩. ૨૫૧૧૧૧ તો ૫ દિવસનું શું ?
- ૩૪) ૫ દિવસના ૩. ૧૧૧૧૧૧ તો ૦૧ વર્ષ ૧ માસનું શું ?
- ૩૫) ૩. ૨૬૧૧ નું ૦૧૧૧ ગાલ્લી ૧૧૧ મણ તો ૩. ૧)૧૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૩૬) ૧૧ મણના ૩. ૪૧૧૧૧૧ તો ૩. ૧૧૨૧૧૧ નું કેટલું આવે ?
- ૩૭) ૩. ૫૬૧૧ નું ૧૧ માણી તો ૨૫ શેરનું શું ?

૪૮ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો

ગદિઆણો ને રતી; ધડી ને શેર; બાર ને અધમણીઓ; માણી ને દશ શેર; ગમ ને ૦૧ તમ્બુ; ધા ને ૦૧ તાવ; ટાંક ને ૦૧ રતી; પેનીવેટ ને ૦૧ એન.

*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી ૪ ગણી પાઇ. (૨) આનાથી ૦૧ ગણી પાઇ.
- ૩) પૌડથી ૫ ગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગ જેટલાજ દ્વાર્ધિંગ.

+હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત.

- ૧) આનાથી ૩ ગણા રૂપીઆ (૨) પૈસાથી ૦૧૧ રૂપીઆ.
- ૩) પાઇથી ૪ ગણા આના. (૪) પેન્સથી ૪ ગણા શિલિંગ.
- ૫) દ્વાર્ધિંગ જેટલે શિલિંગ.

૪૮ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ ગદિઆણો તેથી ચોગણી પાઇએ રતી.
૨. જેટલે રૂપીએ ધડી તેથી ચોગણી પાઇએ શેર.
૩. જેટલે આને ગદિઆણો તેથી ૦૧ ગણી પાઇએ રતી.
૪. જેટલે આને ધડી તેથી ૦૧ ગણી પાઇએ શેર.

મનોયત્ન ૧૫.

- ૧) રૂ. ૧૨ ગદિઆણો સોનું મળે તો રતીનું શું ?
- ૨) રૂ. ૧૧૧ ગદિઆણો તો ૧ રતીનું શું ?

*૪૮ ના ગુણોત્તરમાં ૨૪ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

૪૮ ના ગુણોત્તરમાં ૧૨ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

+૪૮ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત

૪૮ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી ચારગણી કિંમત.

- ૩) ર. ં) ગદિઆણો તો ૩ રતીનું શું ?
- ૪) ર. ળા નું ગજ તો તસુનું શું ?
- ૫) ર. ૧ા ના ચા કાગળ મળે તો ૧ તાવનું શું ?
- ૬) ર. ં) ના ના ૧૦ શેર બોર તો માણીનું શું ?
- ૭) ળા મણુ ધડની દળામણી ર. ં) ૩ા તો ભારતી કેટલી ?
- ૮) ર. ૧૮ાા ધડી ર મળે તો ૩ શેરનું શું ?
- ૯) ધડી રના ર. ૨૮ તો ર. ળાનું કેટલું ?
- ૧૦) ર. ં) નુ ળા રતી તો ટાંકનું શું ?
- ૧૧) ર. ૭૨ ગાંધી તો ૨૫ શેરનું શું ?
- ૧૨) ૨ા મણુનો ર. ૧) તો ૧ા શેરનું શું ?
- ૧૩) ૨ા શેરના ર. ં) ૩ા તો ૩ મણુનું શું ?
- ૧૪) ર. ૨૭) માણી તો ૦ મણુનું શું ?
- ૧૫) ભારતી ર. ૬૦ તો ર. ૧ાનું કેટલું ?
- ૧૬) ર. ૩૦ાા ભાર તો ળા મણુનું શું ?
- ૧૭) ધડીના ર. ૧ાા તો ળા મણુનું શું ?
- ૧૮) ર. ૧૨ામાં ૧ા વસો જમીન મળે તો ૩ વીંધાનું શું ?
- ૧૯) ૨ા વસા જમીનનું ગણોત ર. ળા ૩ તો ૬ વીંધાનું કેટલું ?
- ૨૦) ર. ળાનું ૩ શેર તો શેર ં) નું કેટલું ?
- ૨૧) ર. ં) નું ૫ શેર તો ૬ મણુનું શું ?
- ૨૨) ર. ં) નું શેર તો ર. ળા નું કેટલું ?
- ૨૩) ૧ા શેરના ર. ળા તો ૧ા મણુનું શું ?
- ૨૪) ર. ૬૩ા ગદિઆણો તો ર. ૦ ળાનું કેટલું ?
- ૨૫) ર. ં) ૦ાર પાઈ નું રતી તો ગદિઆણાનું શું ?
- ૨૬) ર. ં) નાનું ળા તસુ તો ર. ળાનું કેટલું ?

- ૨૭) ૩. ૧૧-નું ૦૧ મણુ તો ૩. ૬૩૧૧નું કેટલું ?
 ૨૮) ૩ ભારના ૩. ૨૭૦) તો ૦૧ મણુનું શું ?
 ૨૯) ૩. ૦૧-નું ૦૧ મણુ તો ૩. ૭૧૧નું કેટલું ?
 ૩૦) ૧૧૧ મણુના ૩. ૦૧૧૧ તો ૨૧ ગાલ્લી જાણ મણુનું ?
 ૩૧) ૩. ૦૧-નું ૨૧ શેર તો ૩ મણુનું શું ?

૯૬ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

તોલો ને રતી; ભાર ને દશશેર; માણી ને પાંચશેર; ધડી ને ૦૧ શેર; પેનીવેટ ને ૦૧ ગ્રેન.

*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી બમણી પાઘ. (૨) આનાથી બમણી કાચી પાઘ.
 (૩) પૈસાથી અઢીગણા પેન્સ (૪) શિલિંગથી અડધા ક્ષાર્ધિંગ.
 xહલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત.

- ૧) આનાથી ૬ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દોઢા રૂપીઆ.
 ૩) પાઘથી અડધા રૂપીઆ, (૪) પેન્સથી ૮ ગણા શિલિંગ.
 ૫) ક્ષાર્ધિંગથી બમણા શિલિંગ.

૯૬ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ.

- ૧) જોડે રૂપીએ તોલો તેથી બમણી પાઘએ રતી.
 ૨) જોડે આને તોલો તેથી બમણી કાચી પાઘએ રતી

* ૯૬ના ગુણોત્તરમાં ૪૮ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

૯૬ના ગુણોત્તરમાં ૨૪ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

૯૬ના ગુણોત્તરમાં ૧૨ના ગુણોત્તરથી આડમા ભાગની કિંમત.

x ૯૬ ગુણોત્તરમાં ૪૮ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

” ” ૩૪ ” યોગણી ”

” ” ૬૨ ” ૮ ગણી ”

મનોયત્ન ૧૬.

- ૧) ૩. ૨૪ તોલો તો ૧ રતીનું શું ?
- ૨) ૩. ૨૫૫ તોલો તો ૨ રતીનું શું ?
- ૩) ૩. ૧૨૬) ભાર તો ૦ મણનું શું ?
- ૪) ૩. ૨૧) માણી તો ૫ શેરનું શું ?
- ૫) ધડી રૂના ૩. ૨૫) તો અચ્છેર રૂનું શું ?
- ૬) ૩. ૧૧૮ તોલો તો ૨ વાલનું શું ?
- ૭) ભારના ૩. ૧૩૨) તો ૨૧ મણનું શું ?
- ૮) ૩. ૦૮૧નું રતી તો તોલાનું શું ?
- ૯) રતીના ૩. ૦૮૧ તો તોલાનું શું ?
- ૧૦) ૩. ૦)૦ ૧ પાઈનું રતી તો ૦૧૧ તોલાનું શું ?
- ૧૧) ૦૧ શેર રૂના ૩. ૦૮૧ તો ધડીનું શું ?
- ૧૨) ૩. ૪૧૦૦ ગજ તો ૦૧ તસુનું શું ?
- ૧૩) ૩. ૧૧૨૧ ગાલ્લી તો ૧૨૧ શેરનું શું ?
- ૧૪) ૩. ૪૭૧૧નું ૩ ધડી તો ૧૧ શેરનું શું ?
- ૧૫) ભારના ૩. ૭૩૧ તો ૦૧૧ મણનું શું ?
- ૧૬) ૨૪) મણના ૩. ૩૭૧ તો ૦૧ મણનું શું :
- ૧૭) ૩. ૦)૦૧નું ૦૧ રતી તો ૧ ગદિઆણુનું શું ?
- ૧૮) ૧૨ મણના ૩. ૧૮૧૧ તો ૫ શેરનું શું ?
- ૧૯) ૩. ૧૩૧ રીમ કાગળ તો ૩. ૦૦૦૦૧૧ કટલા ?
- ૨૦) ૩. ૨૮૧૧ તોલો તો ૩. ૧૧૧૦૦૧૧ કટલું ?
- ૨૧) ૩. ૧)નું ૧૨ શેર તો નજાટાંનું શું ?
- ૨૨) ૩. ૦૧૧૧૧૧ તો રોજ તો ૩ માસ ૬ દિવસનું શું ?

- ૨૩) તસુના રૂ. ૦)૩૩૩૩ તો ૪ ગજનું શું ?
 ૨૪) ૦૧ મણુના રૂ. ૦૧૧૧ તો રૂ. ૩૭૧૧નું કેટલું ?
 ૨૫) ૭ પામનું ૦૧ મણુ તો રૂ. ૩૩૩ નું કેટલું ?
 ૨૬) રૂ. ૨૪) માણુ તો રૂ. ૦૧૧૧નું કેટલું ?
 ૨૭) ૫ શેરના રૂ. ૦)૩૩૩૩ તો ૧૨ મણુનું શું ?
 ૨૮) રૂ. ૦૧૧૧ ના ૫ તાવ તો રીમનો ભાવ શો ?
 ૨૯) રૂ. ૨૨૨૨ રીમ કાગળ તો ૫ તાવનું શું ?
 ૩૦) તોલાનો રૂ. ૧૧૧ તો રૂ. ૦૧ નું કેટલું ?
 ૩૧) રૂ. ૧)નું ૧૨ શેર મીઠું મળે તો શેર ૦)૧૧૧નું શું ?

પ્રકરણ ૫ મું.

૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

કાઠી ને નંગ; ખાંડી ને મણુ; રીમ ને ઘા; હાથ ને તસુ; વીંધુ ને વસો; ભાર ને ધડી; ટન ને હંદ્રવેટ;

ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી ૫ ગણા દોઢડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા.
- ૨) આનાથી ૫ ગણી બદામ અથવા ૦૧ ગણા સુરતી પૈસા.
- ૩) પૈાડ જેટલાજ શિલિંગ.

બીજી રીત—જેટલા રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકું પરિમાણ ૧ આવે.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ૧૧ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી ૫ ગણા આના.

૩) શિલિંગ નેટલા પૌડ. (૪) કાર્થિંગથી ૫ ગણા પેન્સ
બીજી રીત—નેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૧૧ આવે તેટલાજ
રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે

૨૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચ્ચીઓ.

૧. નેટલે રૂપીએ ક્રોડી તેથી ૫ ગણે દોકડે નંગ.
૨. નેટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી ૫ ગણે દોકડે મણ.
૩. નેટલે રૂપીએ રીમ તેથી ૫ ગણે દોકડે ધા.
૪. નેટલે રૂપીએ હાથ તેથી ૫ ગણે દોકડે તમ્બુ.
૫. નેટલે રૂપીએ વીંધુ તેથી ૫ ગણે દોકડે વસો.
૬. નેટલે રૂપીએ વસો તેથી ૫ ગણે દોકડે ક્રોડી.
૭. નેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૫ ગણે દોકડે ધડી.
૮. નેટલે રૂપીએ ટન તેથી ૫ ગણે દોકડે હંદ્રવેટ.
૫. દોકડા=૪ સુરતી પૈસા માટે ૫ ગણા દોકડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા
૯. નેટલે આને ક્રોડી તેથી ૫ ગણી બદામે નંગ.
૧૦. નેટલે આને ખાંડી તેથી ૫ ગણી બદામે મણ.
૧૧. નેટલે આને રીમ તેથી ૫ ગણી બદામે ધા.
૧૨. નેટલે આને હાથ તેથી ૫ ગણી બદામે તમ્બુ.
૧૩. નેટલે આને વીંધુ તેથી ૫ ગણી બદામે વસો.
- ૧૪ નેટલે આને વસો તેથી ૫ ગણી બદામે ક્રોડી.
૧૫. નેટલે આને ભાર તેથી ૫ ગણી બદામે ધડી.
૧૬. નેટલે આને ટન તેથી ૫ ગણી બદામે હંદ્રવેટ.

મનોચલ ૧૭.

૧) રૂ. ૧૨૧ એ કુડી પત્થર મળે તો ૧ નંમનું શું

- ૨) ૩. ૨૫) ની ૨૦ વળી તો ૧ નંગનું શું ?
- ૩) ૩. ૨૭ા એ ખાંડી ૭ મણનું શું આપવું ?
- ૪) ૧ હાથ મલમલના ૩. ૦૮ તો તસુનું શું ?
- ૫) ૩. ૧૧૧૩ નું મણુ તો ખાંડીનું શું ?
- ૬) ૩. ૦૮૧ ની એક સ્લેટ તો ૩ કુંડી સ્લેટનું શું ?
- ૭) ૩. ૦)જા તો એક તખ્તો મળે તો ૨૦ નું શું બેસે ?
- ૮) ૩. ૮૪)એ ભાર તો ૫ ધડીનું શું ?
- ૯) ૩. ૬૧ ની ૧૧ ધડી તો ૩ શેરનું શું ?
- ૧૦) ૭૫) ખાંડી ચોખા મળે તો ૩૧ મણનું શું ?
- ૧૧) ૩. ૬૭ા ખાંડી જુવાર હોય તો ૩. ૧૧૧ ની કેટલી આવે ?
- ૧૨) ૩. ૩૭ા ખાંડી તો ૪૧ મણનું શું ?
- ૧૩) ૩. ૮૫) ના ખાંડી ધઉ મળે તો ૮૧૧ મણનું શું ?
- ૧૪) ૩૧૧ મણના ૩. ૫૧૮ બેસે તો ખાંડીનું શું ?
- ૧૫) ખાંડીના ૩. ૫૧૧ પડે તો ૩. ૫)માં કેટલું આવે ?
- ૧૬) ૩. ૦૧૧ મણુ બોર મળે તો ૨૧ મણનું શું ?
- ૧૭) ૩. ૦)ના ની ૫ શેર આમલી મળે તો ૨૧ મણનું શું ?
- ૧૮) ૩. ૭૧૧૧૧ વસો તો ૩૧૧ વસા ૫ કાડીનું શું ?
- ૧૯) ૩. ૨૬૫) એ વીંધુ તો ૩૧૧ વસા ૫ કાડીનું શું ?
- ૨૦) ૩. ૧૭ા એ કેડી પથ્થર મળે તો ૪ નંગનું શું ?
- ૨૧) ૩. ૧૩૦) ભાર કપાસ મળે તો ૪ ધડીનું શું આપવું ?
- ૨૨) ૩. ૫૧૮ રીમ તો ૧૭ ધાનું શું આપવું ?
- ૨૩) ૩. ૪૧૧૧ રીમ તો ૧૦૧ ધાનું શું આપવું ?
- ૨૪) ૩. ૦૮૧ થા કામળ મળે તો રીમનું શું ?

- ૨૫) ૩. ૪૫)એ કોડી તો ૩. ૬૫૫ માં કેટલા નંગ?
 ૨૬) ૩. ૬૫ની કોડી સ્લેટ મળે તો ૩. ૨૫૫૫ ની કેટલી ?
 ૨૭) ૩ પત્થરના ૩. ૧૫૫૫૫૫ તો કોડીનો ભાવ શો ?
 ૨૮) ૩. ૫૫૫ ના ૩ કોડી પત્થર આવે તો ૩ પત્થરનું શું ?
 ૨૯) ૩૫ વળીના ૩. ૭) બેસે તો ૫ કોડીનું શું ?
 ૩૦) ૩. ૦)ના ૪ નંગ તો ૪ કોડીનું શું ?
 ૩૧) ૩. ૧૦૫૫ની કોડી તો ૧૨ નંગનું શું ?
 ૩૨) ૩. ૬૫ રીમ તો બે ધાનું શું ?
 ૩૩) ૧૫ હંદ્રવેટ પતરાંના ૩. ૧૧૫ તો ૮નું શું ?
 ૩૪) ૩. ૩૩૫૫ના ૯ રીમ તો ૯ ધાનું શું ?
 ૩૫) ૩. ૬૫ રીમ તો ૩. ૫૫૫૫૫માં કેટલા આવે ?

૪૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

શેર ને રૂપીઆબાર; મણુ ને શેર; એકર ને ગુઠો; ૪૦ મણુનો મુઠો ને મણુ; ફાર્લાંગ ને પોલ; ૩૩ ને (પર્ય)

*ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી અઢી ગણા દોઢડા અથવા બમણા સુરતી પૈસા.
 ૧) આનાથી અઢી ગણી બદામ.

+હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી અઢી ગણા રૂપીઆ, (૨) પૈસાથી દસ ગણા આના.
 ૩) શિલિંગથી બમણા પૌંડ. (૪) ફાર્લિંગથી ૧૦ ગણા પેન્સ.

*૪૦ના ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

+ ૪૦ ગુણોત્તરથી ૨૦ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૪૦ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઆ.

૧. જેટલે રૂપીએ શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે રૂપીઆભાર.
  ૨. જેટલે રૂપીએ મણુ તેથી અઢી ગણે દોકડે શેર.
  ૩. જેટલે રૂપીએ મુઠો તેથી અઢી ગણે દોકડે મણુ.
  ૪. જેટલે રૂપીએ એકર તેથી અઢી ગણે દોકડે મુઠો.
- ૨૧૬૬૩=૨ સુરતી પૈસા માટે અઢી ગણા દોકડા અથવા અમણા મુઠ પૈસા
૫. જેટલે આને શેર તેથી અઢી ગણી બદામે રૂપીઆભાર.
  ૬. જેટલે આને મણુ તેથી અઢી ગણી બદામે શેર.
  ૭. જેટલે આને મુઠો તેથી અઢી ગણી બદામે મણુ.
  ૮. જેટલે આને એકર તેથી અઢી ગણી બદામે મુઠો.

મનોયત્ન ૨૮.

- ૧) રૂ. ૨૧૦એ શેર એલચી મળે તો ૧ રૂ. બારનું શું ?
૧ નવટાંકનું શું ? ૧ અધોળનું શું ?
- ૨) રૂ. ૫૦નું શેર કેશર મળે તો રૂ. ૦)નું કેટલું આવે ?
- ૩) રૂ. ૩૦૦ શેર હોંગ મળે તો અધોળનું શું ?
- ૪) રૂ. ૦)ની રૂ.બાર એલચી આવી તો શેરનો ભાવ શો ?
- ૫) રૂ. ૧૦૦૦ શેર હોંગ મળે તો ૭ રૂપીઆભારનું શું ?
- ૬) રૂ. ૨૧૦આમાં શેર ૦૧૦ હોંગ આવી તો ૨૧૦ શેરનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦)ના શેર ભીંડા મળે તો મણુનું શું ?
- ૮) રૂ. ૧)નું ૧ શેર ધી આવે તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
- ૯) રૂ. ૨૧૦એ શેર એલચી તો રૂ. ૦)ની કેટલી આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૨૧૦એ શેર હોંગ હોય તો રૂ. ૦૦૦નાની કેટલી આવે ?

ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૪૯

- ૧૧) ૩. ૩જાનું મણુ ધી મળે તો ૧ શેરનું શું ?
- ૧૨) ૨૥ શેર ધીના ૩. ૨૮૦ આપ્યા તો મણુનું શું ?
- ૧૩) ૩. ૩૮૦૦ એ મણુ ધી મળે તો ૭ શેરનું શું ?
- ૧૪) ૭ શેરના ૩. ૩૦૦૦ આપ્યા તો ૭ મણુનું શું ?
- ૧૫) ૩. ૧૦૦૦ મણુ સોપારી મળે તો ૧૦૦૦૦૦ કંટલા આવે ?
- ૧૬) ૩. ૦૦૦ મણુ વેગણુ મળે તો ૩. ૦) કંટલાં ?
- ૧૭) ૩. ૩૦૦૦ મણુ ચોખા મળે તો ૩. ૧) કંટલાં ?
- ૧૮) ૩. ૧)ની ૦૦ મણુ બાજરી મળે તો ૩. ૦)ની કંટલી ?
- ૧૯) ૩. ૧૨૦ એ માણુ તો ૧૨ શેરનું શું ?
- ૨૦) ૩. ૩૦૦૦માં ૩ ડઝન ૪ નંગ તો ૧ નંગનું શું ?
- ૨૧) ૩. ૪૫) બાર તો ૦૦ મણુ ૪ શેરનું શું ?
- ૨૨) રીમના ૩. ૨૧૦ તો ધાનું શું ?
- ૨૩) ૦૦ શેરના ૩. ૦) તો ૦૦ મણુનું શું આપવું ?
- ૨૪) ૩. ૮૫) ગાલ્લી તો ૦૦૦ મણુનું શું આપવું ?
- ૨૫) સેંકડાના ૩. ૧૨૦ તો ૩. ૦)ના કંટલા નંગ ?
- ૨૬) ૩. ૩૦૦૦ એ હજાર તો ૨૫ નંગનું શું
- ૨૭) ૬ કોડીના ૩. ૧૮૦૦ તો ૩ નંગનું શું ?
- ૨૮) ૩. ૧૭ માં ૦૦ વસો તો ૧ વીંધાનું શું ?
- ૨૯) ૧૦૦ મણુના ૩. ૨૦૦ તો ૧૦૦ શેરનું શું ?
- ૩૦) ૩. ૫૦૦૦ ૧૬૦ નંગ તો સવા એ આનાનાં કંટલાં ?

૧૦૦ શુદ્ધિત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

સેંકડો ને નંગ; હજાર ને ૧૦ નંગ; ૧૦૦ મણુનો મુડો ને મણુ.

૫૦] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

× હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

૧) રૂપીઆ નેટલાજ દોઢડા. (૨) આના નેટલીજ બદામ.

* ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

૧) આનાથી સવા છ ગણા રૂપીઆ.

૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ ને તેટલાજ આના.

૩) શિલિંગથી ૫ ગણા પૌંડ (૪) ફાર્લિંગથી ૨૫ ગણા પેન્સ.

૧૦૦ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઆ.

૧) નેટલે રૂપીઆ સેંકડો તેટલેજ દોઢડે નંગ.

૨) નેટલે રૂપીઆ મુડો તેટલેજ દોઢડે મણ.

૩) નેટલેજ રૂપીઆ હજાર તેટલાજ દોઢડાનું ૧૦ નંગ.

૪) નેટલે આને મુડો તેટલીજ બદામે મણ.

૫) નેટલે આને સેંકડો તેટલીજ બદામે નંગ.

૬) નેટલે આને હજાર તેટલીજ બદામે ૧૦ નંગ.

મનોચત્ન ૧૯.

૧) રૂ. ૩૧ના હજાર માંગસોરી નળીઆં મળે તો ૧૦નું શું ?

૨) રૂ. ૧૫) એ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું ? ૧૦૦ નંગનું શું ?

૩) રૂ. ૩૧ એ હજાર તો ૫ આનાનાં કેટલાં ? રૂ. ૧૧૧નાં કેટલાં ?

* ૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી પાંચમા ભાગની કિંમત.

૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ના ગુણોત્તરથી અઢીમા ભાગની કિંમત.

× $\frac{૧}{૧૦૦}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૧}{૧૦}$ ગુણોત્તરથી પાંચ મણી કિંમત.

$\frac{૧}{૧૦૦}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૧}{૧૦}$ ગુણોત્તરથી અઢીમણી કિંમત.

હિંદુસ્તાનની સાંભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના. [૫૧]

- ૪) રૂ. ૪૧૮૩ એ હજાર તો ૧૨ નંગનું શું? ૮૪ નંગનું શું?
- ૫) રૂ. ૧૧૮, ૩૮, ૪૧૮, ૬૧, ૭૧૮, ૯૧૮ એ હજાર હોય તો ૧૮નું શું? સેંકડાનું શું?
- ૬) રૂ. ૪૩૧૧ એ સેંકડો તો ૯૯ નંગનું શું?
- ૭) રૂ. ૬૧, ૧૨૧, ૧૮૧, ૨૫, ૩૧, ૩૭૧, એ સેંકડો તો ૧ નંગનું શું? ૭૩ નંગનું શું? હજારનું શું?
- ૮) રૂ. ૧૧૮૧૧ ની એક સ્લેટ તો ૧૦૦ સ્લેટનું શું?
- ૯) રૂ. ૧૧૧ ૧૦ કેળાં તો હજારનો બાવ શા?
- ૧૦) ૧૨ પૈસાના ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું?
- ૧૧) રૂ. ૯૧૮૧ હજાર નળીયાં તો રૂ. ૧૧૧૮નાં કેટલાં?
- ૧૨) રૂ. ૭૧૮ સેંકડો તો ૪૫ નંગનું શું?
- ૧૩) ૫ ટકા લેખે રૂ. ૪૫નું ૧ વરસનું વ્યાજ શું?
- ૧૪) ૩, ૨, ૮, ૧૦ ટકા લેખે રૂ. ૧) નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું?
- ૧૫) ૪, ૫, ૮, ૧૨ આનાની તેરીખે રૂ. ૫)નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું?
- ૧૬) રૂ. ૫૦૦)નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ રૂ. ૨૫) થયું તો દર કેટલો?
- ૧૭) ૧૦ રૂમાલના ૧૫ આના તો ૧૦૦૦ રૂમાલનું શું?
- ૧૮) રૂ. ૧૫)ના ૧૦૦ રૂમાલ તો રૂ. ૧૧૧૧૧ કેટલા?
- ૧૯) ૫ કુંડી કનકવાના રૂ. ૬૧ તો રૂ. ૧૧૧૧૧ કેટલા?
- ૨૦) રૂ. ૨૬૨૧ની ૫ ખાંડી તો મણનું શું?
- ૨૧) રૂ. ૯૭૧૧૧ એ ગાલ્લી તો ૧૨ શેરનું શું?
- ૨૨) રૂ. ૧૧૧૧૧ના ૩ નંગ તો સેંકડાનું શું?
- ૨૩) ૫ આનાના ૧૨ નંગ તો ૧૨૦૦ નંગનું શું?
- ૨૪) રૂ. ૩૭૧ એ સેંકડો તો રૂ. ૨૧૧૧૧ કેટલા?

પર] ત્રિવેદી વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ સાત આના.

- ૨૫) ૩. ૧૧૨૧ એ હજાર તો ૩. ૧)ના કેટલા?
 ૨૬) ૩. ૫૫ એ સેંકડો તો ૩. ૩૮ ના કેટલા?
 ૨૭) ૪ કેરીના ૩. ૧૧૮ તો ૮૧ ડઝન ૧ નંગનું થું?

પ્રકરણ ૬.

૩૦ ગુણુત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાલ્લી ને માથુ; મહીનો ને દિવસ.

પહેલી રીત—ગાલ્લી કે મહીનાનો દર રૂપીઆ, આના કે પાછમાં આવ્યો હોય અને તે દર સાડા સાતના પાના આંકમાં આવતો હોય તો સાડા સાતનો પા બળુવાથી હલકા એકમની કિંમત રૂપીઆ, આના કે પાછ આવશે. (આમાં સાડા સાતના પાનો આંક ખાસ ઉપયોગી છે.)

બીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસનો ગુણુકાર કરી મીકું ચઢાવી ત્રણે ભાગવાથી જવાબ દોઢડા આવશે. જે એક વધે તો એક પાણુ અને બે વધે તો ભાગાકાર પર ત્રણ પાણુ ચઢાવવી. આ રીત ગાલ્લીમાં પણ લાગુ પડશે.

ત્રીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસના ગુણુકારથી અડધા આના અને અડધી સુરતી પાછ જવાબ આવશે.

સવા સુરતી પાછ=૧ પાછ. પંદર સુરતી પાછ=૧ આનો.

૩૦ના ગુણુત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ.

- ૧) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ આનાનું ૧૧૪ મણુ ૫ શેર.
 ૨) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ પૈઆનું ૧૮૧૧ શેર.

- ૩) નેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલીજ પાકનું ૬૧ શેર.
- ૪) નેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ સુરતી પૈસાનું ૧૫ શેર.
- ૫) નેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ દોઢાનું ૧૨ શેર.
- ૬) નેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલીજ બદામનું ૧૧૧ શેર.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના ઓઢા.
- ૨) પૈસાથી અડધા રૂપીઆમાં અડધા આના ઓઢા.
- ૩) શિક્ષિંગ દોઢા પૌંડ (૪) પેન્સથી અઢી ગણા શિક્ષિંગ.
- ૫) ક્ષાર્ધિંગથી ૭૧૧ ગણા પેન્સ.

મનોયત્ન ૨૦.

- ૧) રૂ. ૧૫) મહીનો તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) રૂ. ૭૧૧ નો મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?
- ૩) મહીનાનો પગાર રૂ. ૧૫) છે તેને ૨૭ દિવસનું શું મળશે ?
- ૪) રૂ. ૨૨૧૧ એ મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ? ૬ દિવસનું શું ?
- ૫) રૂ. ૪૫૧૧૧ મહીનાનો પગાર છે તો ૨૯ દિવસનું શું ?
- ૬) તા. ૨૪-૫-૧૭ થી તા. ૬-૭-૧૭ સુધીનું રૂ. ૩૭૧૧૧ ના પગારવાળાને શું આપવું ?
- ૭) રૂ. ૧૦૫) એ ગાલ્લી ઘઉં મળે તો ૧૪ મણ ૧૨ શેરનું શું ?
- ૮) ગાલ્લી ણુવારના રૂ. ૧૧૨૧૧ એસે તો ૪ મણ ૨૧૧ શેરનું શું ?
- ૯) દરરોજના રૂ. ૨૧૧૧૧ લેએ મહીનાનું શું મળશે ?
- ૧૦) રૂ. ૬૧૧૧૧ મહીના લેએ રૂ. ૧૦) પગારના મળ્યા ત્યારે કેટલા દિવસ નોકરી કરેલી ?

૫૪] પાંચમી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચારઆના.

- ૧૧) રૂ. ૧૫૦૦ નો મહીનો તો ૧૥ મહીનો ૪ દિવસનું શું ?
 ૧૨) રૂ. ૬૭૫ ગાંધી મઠ મળે તો ૩૦૦ મણુ પ શેરનું શું ?
 ૧૩) ૩ દિવસના પગાર રૂ. ૧૦૦- મળ્યા ત્યારે મહીનો કેટલાનો ?
 ૧૪) રૂ. ૯૮૦ નો મહીના લેખે રૂ. ૩૦૦ મેળવવાને કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
 ૧૫) રૂ. ૪૫૦૦ નો ૧૦૦ કળશી ૨ મણુ મળે તો ૯ મણુનું શું ?
 ૧૬) ૧૧ દિવસના રૂ. ૨૦૦૦ નો મહીનાનું શું ?
 ૧૭) ૭ દિવસના રૂ. ૩૦૦ મળે તો ૭ મહીનાનું શું મળે ?
 ૧૮) રૂ. ૨૦૦ ની ૧૦ કુંડી મળે તો ૭ નંગનું શું ?
 ૧૯) ૩ મણુના રૂ. ૧૬૦૦ તો ૪ શેરનું શું ?
 ૨૦) ૧૫ મણુના રૂ. ૧૦૦૦ તો ૧૦ મણુનું શું ?
 ૨૧) રૂ. ૫૦૦ નું ૧૦૦ મણુ તો રૂ. ૦) નું કેટલું ?
 ૨૨) રૂ. ૦) ના ૨૦ ડઝન તો ૧ નંગનું શું ?
 ૨૩) રૂ. ૧૦ માં ૫ ફુટ કીનારી મળે તો રૂ. ૦) ની કેટલી ?
 ૨૪) ૧૦ મણુના રૂ. ૧૦૦ તો ૨ શેરનું શું ?
 ૨૫) રૂ. ૩૦૦ ભાર તો ૧૦૦ મણુ ૨ શેરનું શું ?
 ૨૬) રીમના રૂ. ૧૦૦૦ તો ૧૦ તાવનું શું ?
 ૨૭) ૧૨૦ આનાનું ૧૦ ફુટ તો ૧૦ ફુટનું શું ?
 ૨૮) ૩ શેરના રૂ. ૧૦૦૦ તો ૨૦ મણુનું શું ?
 ૨૯) ૨ દિવસનો રૂ. ૧૦ તો રૂ. ૩૦૦માં કેટલા દિવસ ?
 ૩૦) રૂ. ૫૦ માં ૨૨૦ ગજ મળે તો રૂ. ૧૦૦૦માં કેટલું મળે ?
 ૩૧) રૂ. ૯૩ એ ગાંધી ઘઉં મળે તો ૧૦૦ મણુ ૧૦ શેરનું શું ?
 ૩૨) રૂ. ૫૨૦ એ ગાંધી ઘઉં મળે તો ૧૦ મણુ ૧૦૦ શેરનું શું ?
 ૩૩) ૧૦ મણુ ૧૦૦ શેરનો રૂ. ૧૦૦ તો ગાંધીનું શું ?

- ૩૪) ૧૨ શેર ગુવારના રૂ. ૦૮૦ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૩૫) ૭૨૧૧ રૂપીએ ગાલ્લી તો ૧૫ શેરનું શું ?
 ૩૬) ૧૫ શેર ધડેના રૂ. ૧૧૮૧ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૩૭) ૬૧ શેર મરચાંનો રૂ. ૧) તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૩૮) ૭૫ રૂપીએ ગાલ્લી આદુ મળે તો ૬૧ શેરનું શું ?
 ૩૯) રૂ. ૪૭૧૧ ગાલ્લી તો રૂ. ૨૧૧૧૧૧ નું કેટલું ?
 ૪૦) રૂ. ૪૮ એ ગાલ્લી તો રૂ. ૦ નું કેટલું ?
 ૪૧) રૂ. ૧૫૨૧૧ એ ગાલ્લી તો રૂ. ૧૧૧૧૧૧ નું કેટલું ?
 ૪૨) રૂ. ૬૨૧૧ એ ગાલ્લી તો રૂ. ૦૧૧૧૧ નું કેટલું ?
 ૪૩) ૧૧૧૧ મળુ ૫ શેરના રૂ. ૬૧૧૧ તો ગાલ્લીનું શું ?

૧૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાલ્લી ને દસશેરો; માણી ને ૪ શેરી, બાર ને ૮ શેર.

× હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

૧) આનાથી ૭૧ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી ૫૫૧૧૧ રૂપીઆમાં
 ૫૫૧૧૧ આના આછા. ૩) પામથી દસ ગણા આના. (૪) શિલિંગથી
 ૬ ગણા પૌંડ, ૫) પેન્સથી અડધા પૌંડ.

મનોયત્ન ૨૧

- ૧) રૂ. ૬૭૧ એ ગાલ્લી તો ૦૧ મળુનું શું ?
 ૨) ૧૦ શેરના રૂ. ૦૧૧૧૧ તો ગાલ્લીનો ભાવ શો ?

ટીપ:—૧૨૦ ના ગુણોત્તરમાં ૩૦ ના ગુણોત્તરથી ૦૧ ગણી કિંમત

૧૨૦ના ગુણોત્તરમાં ૪૦ ના ગુણોત્તરથી ૬ ગણી કિંમત,

× ૬૬૦ ગુણોત્તરમાં ૬૬૦ ગુણોત્તરથી એગણી કિંમત

૬૬૦ ગુણોત્તરમાં ૬૬૦ ગુણોત્તરથી ત્રણ ગણી કિંમત.

- ૩) રૂ. ૦)ના નું ૫ શેર તો રૂ. ૨૮)નું કેટલું ?
- ૪) રૂ. ૩૬૦) ભાર તો ૮ શેરનું શું ?
- ૫) ૮ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો ભારનું શું ?
- ૬) રૂ. ૧૫ ના ૧૨૦૦ નાણિએર તો ૧૦૦ નાણિએરનું શું ?
- ૭) રૂ. ૬૦૦)નું રૂ. ૧૫) વ્યાજ તો રૂ. ૫)નું વ્યાજ કેટલું ?
- ૮) રૂ. ૫૦૦)ના ૧૧૧ મણુ તો ૦૧૧ શેરનું શું ?
- ૯) એક શેરના ૫ આના તો મણુનું શું આપવું ?
- ૧૦) રૂ. ૩૭૫માં ૬ વીંધા ખેડાય તો ૧ વસાનું શું આપવું ?
- ૧૧) ગાલીના રૂ. ૭૫) નો ૦૧ મણુનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૭૧૧ વ્યાજ મેળવવાને રૂ. ૨૫૦ રોકવા તો રૂ. ૦૧- વ્યાજ મેળવવાને કેટલા રોકવા ?
- ૧૩) એક પૈસાનું શેર તો ૧૨ શેરનું શું ?
- ૧૪) માણીના રૂ. ૩૦) તો ૪ શેરનું શું ?
- ૧૫) ૭૧૧ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો અંધાળનું શું ?
- ૧૬) નવટાંકના રૂ. ૦)ના તો ૧૫ શેરનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૩૭૫ એ ૧૦ ડઝન તો ૮ નંગનું શું ?
- ૧૮) ૦૧૧ મણુ ૪ શેરના રૂ. ૩૧૧૧ તો ૩ ભારનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૩૦ નો મોટો હારો તો ૭ શેરનું શું ?
- ૨૦) ખેડીઆના રૂ. ૧૩૫) તો ૧)નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૦)નાનું ૦૧ શેર તો ૦૧૧૧ મણુનું શું ?
- ૨૨) ૫ શેરના રૂ. ૦)ના તો રૂ. ૧૫)માં કેટલું આવે ?
- ૨૩) પૈસાનું ૦૧ શેર તો રૂ. ૧૧૧૧નું કેટલું ?

૩૬૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

વર્ષ અને દિવસ.

*હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ૨૨૥ ગણા રૂપીઆ.
- ૨) પૈસાથી છ ગણા રૂપીઆમાં છ ગણા આના ઓછા.
- ૩) પાઠથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના ઓછા.
- ૪) શિલિંગથી ૧૮ ગણા પૌંડ. (૫) પેન્સથી દોઢ ગણા પૌંડ.
- ૬) ફાર્થિંગથી ૭૫ ગણા શિલિંગ.

મનોચત્ન ૨૨.

- ૧) રૂ. ૧૮૦)નું વર્ષ તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) વર્ષના રૂ. ૧૩૫) તો એક દિવસનું શું આપવું ?
- ૩) રૂ. ૪૫)નું વર્ષ તો ૫ દિવસનું શું ?
- ૪) રોજના ૭ આના તો વર્ષનો પગાર કેટલો ?
- ૫) રૂ. ૪૫)નું વર્ષ તો રૂ. ૧) માટે કેટલો વખત નોકરી કરવી ?
- ૬) પેન પૈસાની એક મજે છે રોજ ૧૥ પેન બેઠકે તો વર્ષમાં પેનનો ખર્ચ કેટલો થશે ?

ટીપ:—૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૩૦ના ગુણોત્તરથી ૧૨ મા ભાગની કિંમત,

૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ ના “ ૯ મા ભાગની “

૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૧૨૦ના “ ૩ જા ભાગની “

*કુદૃઠ ગુણોત્તરમાં કુદૃઠ ગુણોત્તરથી ૧૨ ગણી કિંમત.

” ” કુદૃઠ “ ૯ ગણી કિંમત.

” ” કુદૃઠ “ ૩ ગણી કિંમત.

૫૮] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૥ આના.

- ૭) રોજ ૩. ૦) ૥૥ નું દૂધ જોઈએ તો વર્ષમાં કેટલા ૩. નું જોઈએ ?
 ૮) એક માણસ વરસમાં ૩. ૬૦૦) કમાયો તેમાંથી તેણે ૩. ૧૨૦) અચાચા ત્યારે દરરોજ શું ખરચ્યું હશે ?
 ૯) ઘડું ખાવાથી ૩. ૧૧૦ નો વાર્ષિક ખરચ વધે છે ત્યારે દરરોજ કેટલો વધારે ખરચ થતો હશે ?
 ૧૦) ૩ દિવસમાં બે આના ખચાવું તો ત્રણ વર્ષમાં શું ખચશે ?
 ૧૧) ૩ માણસનો ૧ વર્ષમાં ખરચ ૩. ૬૭૫) થાય છે, ત્યારે ૧ માણસનો એક દિવસનો ખરચ કેટલો પડ્યો ?
 ૧૨) ૩. ૩૩૬) એક વરસ ચાસે તો ૩. ૧૦૦૦ કેટલો વખત ચાસશે ?
 ૧૩) ૭ આના રોજ કમાઈ પાંચ આના ખરચ કરે તે વરસે શું ખચાવશે ?
 ૧૪) રોજના ૩. ૧૦૦૦ કમાઈ છું, જે વરસે ૩. ૬૦) ખચાવવા હોય તો દરરોજ કેટલો ખરચ કરવો ? અને શું ખચાવવું ?
 ૧૫) ૧૨ માસમાં ૨૧ મળુ ઘડું વપરાય છે તો ૭૨ દિવસમાં કેટલા વપરાશે ?
 ૧૬) ૩. ૬૭૫માં ૬૦૦૦ મળુ સાકર મળે તો ૦૦૦ શેરનું શું આપવું પડે ?
 ૧૭) ૩. ૧૦૮૦)નું વ્યાજ ૩. ૪૫) તો ૩. ૬૦)નું વ્યાજ કેટલું થાય ?
 ૧૮) ૩. ૧૦૦)નું ૫ વરસનું વ્યાજ ૩. ૪૫) થયું તો એ લેખે ૧ વરસનું ૬ આના વ્યાજ કેટલા રૂપીઆનું થાય ?

પ્રકરણ ૭ મું.

મનોયત્ન ૨૩ પરચુરણ લેખાં.

- ૧) ૩. ૧૧ નું ૧૨ શેર તો માણીનું શું ?
 ૨) ૦૧ મળુના ૩. ૧૦૦૦ તો માણીનું શું ?

હિંદુસ્તાનની સાંભૂજોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના.[૫૯

- ૩) ૦૧૧ ડઝનના રૂ. ૧) = તો ૦૧૧ ઓસનું શું ?
- ૪) રૂ. ૧૧૧૧ના ૧૧ ડઝન રૂમાલ તો ૦૧ ઓસનું શું ?
- ૫) રૂ. ૯૯૯ના ૯ કંપાસ બોક્સ તો ૦૧ ઓસનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦૧૧નું રતી સોનું તો તોડાનું શું ?
- ૭) ૩૦ શેર કેરીના રૂ. ૧૧૧ તો ગાંધીનું શું ?
- ૮) ૧૨ શેર ચોખ્ખાનો રૂ. ૧) તો ૧૧૧ ખાંડીનું શું ?
- ૯) રતીના રૂ. ૦૧૧૧ તો ગદિઆણાનું શું ?
- ૧૦) ૫ શેર કપાસના રૂ. ૧૧૧ તો ૧૨ મણનું શું ?
- ૧૧) ૧૧ વાલનો રૂ. ૧) તો ૨૧૧ ગદિઆણાનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૪૪)એ મણ ધી મળે તો રૂ. પાનું કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૩૭૧એ માણી તો ૦૧૧ મણ ૨ શેરનું શું ?
- ૧૪) ૦૧ મણ ૬ શેરના રૂ. ૦૧૧ તો ૦૧૧ ભારનું શું ?
- ૧૫) ૧૧૧ કળશીના રૂ. ૩૭૧ તો રૂ. ૪૪૧નું કેટલું ?
- ૧૬) રૂ. ૭૧૧૧ કોથળો તો માણીનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૩૭૧૧૧ ગાંધી તો ૦૧૧૧ કળશી ૩ મણનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૨૫૧૧એ તોડો તો ૨ રતીનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૨૮૧૧ તોડો તો ૩ વાલનું શું ?
- ૨૦) ૧૫ શેરના રૂ. ૩૭૧ તો ૧૧ શેરનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૦૧૧નું ૪ શેર તો ૨૧ મણ ૬ શેરનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦૧૧૧ની ૯ શેર પાપડી તો રૂ. ૦૧૧ની કેટલી ?
- ૨૩) ૫ કાગળના રૂ. ૦૧ ૦૧૧ તો ૫ ધાનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૧૩) = ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
- ૨૫) રૂ. ૭૧૧નું ૧૫ શેર તો રૂ. ૦૧૧નું કેટલું ?

- ૨૬) ૨ા મણુ ૬ શેરના ૩. ૭ા તો ૮ શેરનું શું ?
 ૨૭) ૩. ૧ા ૧ાના ૫ નંગ તો ૨ ડઝનનું શું ?
 ૨૮) ૨૪ ચોપડીના ૩. ૧૩) તો ૩. ૧)નામાં કેટલી ચોપડી આવે ?
 ૨૯) ૧ મણુ ૮ શેરના ૩. ૧૬ા તો ૧ા શેરનું શું ?
 ૩૦) ૧ા તોલોના ૩. ૫૧ા તો ૧ા વાલનું શું ?
 ૩૧) ૩. ૧૩૫)ના ૧ા ખાંડી ચોખા તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૩૨) ૨ા ડઝનના ૩. ૧૬ા તો ૧ નંગનું શું ?
 ૩૩) ૩. ૫૩ા મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
 ૩૪) ૩. ૨ાએ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૩૫) ૩. ૫ એ ધા તો ૧૧ તાવનું શું ?
 ૩૬) ૩. ૧૦ા ૨ પાઇએ ખાંડી તો ૯ મણુનું શું ?
 ૩૭) ૩. ૧૨ાએ મહીનો તો ૯ મણુનું શું ?
 ૩૮) ૩. ૮૦)એ ગાલ્લી તો ૭ મણુનું શું ?
 ૩૯) ૩. ૪ા કુંડી તો ૭ નંગનું શું ?
 ૪૦) ૩. ૧૮ા ૨ પાઇનું ૭ મણુ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૪૧) ૩. ૪ા ૧ પાઇના ૧૧ નંગ તો ૧ ડઝનનું શું ?
 ૪૨) ૩. ૪ા આનાનું ૯ મણુ તો ૨ા માણીનું શું ?
 ૪૩) ૧૧ નંગના ૩. ૨૦ા ૨ પાઈ તો ૧ કુંડીનું શું ?
 ૪૪) ૩. ૧૧ા પાઈની ૭ કેરી તો ૧ા ડઝનનું શું ?
 ૪૫) ૩. ૯ા ૧ પાઈનું ૭ મણુ તો ૧ા ભારનું શું ?
 ૪૬) ૫ તણુના ૩. ૧) તો ગજનું શું ?
 ૪૭) ૩. ૩૨ાએ મહીનો તો ૯ દિવસનું શું ?
 ૪૮) ૩. ૧૧ા ગાલ્લી તો ૬ મણુનું શું ?

- ૪૯) ૪ શેરના રૂ. ૦૦૦૦ ૧ પાઇ તો ૧ મણુ ૮ શેરનું શું ?
 ૫૦) રૂ. ૧૧૭૦એ ભાર તો ૩ મણુનું શું ?
 ૫૧) રૂ. ૧૩૫)એ ગાલ્લી તો ૧૦૦ મણુનું શું ?
 ૫૨) રૂ. ૯)એ મહીનો તો ૧૦ મહીનો ૨૦ દિવસનું શું ?
 ૫૩) રૂ. ૪૦)એ મહીનો તો ૯ દિવસનું શું ?
 ૫૪) રૂ. ૬)એ શેર તો ૧૦૦ પાશેરનું શું ?
 ૫૫) ૭ નંગના રૂ. ૦)દ્રાત્તા તો ૧૧૦ ડઝન ૨ નંગનું શું ?
 ૫૬) રૂ. ૩૦૦૦એ માણી તો રૂ. ૨૦૦૦ ફેટલું ?
 ૫૭) રૂ. ૬૦૦૦ મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
 ૫૮) ૩૨ શેર પાપડીનો રૂ. ૧૦ તો રૂ. ૧૫)ની ફેટલી ?
 ૫૯) રૂ. ૩૦૦૦એ સેંકડો તો ૬૦ નંગનું શું ?
 ૬૦) રૂ. ૭૮૦૦એ ભાર તો ૧૪ મણુનું શું ?
 ૬૧) રૂ. ૨)એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૬૨) રૂ. ૫૩)એ ખાંડી તો ૧૦૦ મણુનું શું ?
 ૬૩) વારના રૂ. ૪૦૦ તો ૪ ગજ ૪ તસુનું શું ?
 ૬૪) રૂ. ૩૦૦૦ની ફેટી તો રૂ. ૮૦૦૦ ફેટલા નંગ ?
 ૬૫) એક મણુના ૧૦૦૦૦ તો રૂ. ૪૫૦૦૦ ફેટલું ?
 ૬૬) ૧૦૦૦ મણુ ૫ શેરના રૂ. ૨૦૦૦૦૦૦ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૬૭) રૂ. ૭૪૦એ ગાલ્લી તો ૧૦ મણુનું શું ?
 ૬૮) રૂ. ૩૦૦૦ ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
 ૬૯) ધડી રૂના રૂ. ૪) તો ૩ શેરનું શું ?
 ૭૦) રૂ. ૭૬૦૦૦ ગાલ્લી તો ૪ મણુનું શું ?
 ૭૧) ૧૦૦ ખાંડીના રૂ. ૨૦૦૦૦૦ તો ૩ મણુનું શું ?

- ૭૨) ૩. ૫૪)એ મણુ ધી મજે તો ૧ શેરનું શું ?
 ૭૩) ૩. ૮૦)એ બેડીઉં તો ૩૨ શેરનું શું ?
 ૭૪) ૩. ૩૭ાએ ગાદ્દી તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૭૫) ૩. ૨૫)એ ખાંડી તો ૧ા મણુ ૨ા શેરનું શું ?
 ૭૬) ૩. ૫૨ાએ ગાદ્દી તો ૧ાા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૭) ૩. ૧૦૫)નું ૧ા ખાંડી તો ૧ાા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૮) ૩. ૧૪૦)એ ખાંડી તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૭૯) ૩. ૪ા ગજ તો ૫ તમ્બુનું શું ?
 ૮૦) ૩. ૨૦૫ા માં ૧૩૭ દિવસ તો વરસનું શું ?
 ૮૧) ૩. ૧ા એ શેર તો ૩ રૂપીઆભારનું શું ?
 ૮૨) ૩. ૨૧૬) ભાર તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૮૩) ૩. ૨ાનાનું ૧ાા મણુ ૫ શેર તો ૩ા મણુનું શું ?
 ૮૪) ૩. ૨૯ા એ તોલો તો ૩ા તોલો ૨ વાલનું શું ?
 ૮૫) ૩. ૪૭ાએ ગાદ્દી તો ૨ા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૮૬) વરસના ૩. ૧૧૨ા તો ૩. ૧ાામાં કેટલા દિવસ ?
 ૮૭) ૩. ૭૫)એ ગાદ્દી તો ૨ા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૮૮) ૩. ૩૭ાનું ૧ા તોલો તો ૩. ૩ાાના નું કેટલું ?
 ૮૯) ૫ વાલના ૩. ૩ાાના તો તોલાનું શું ?
 ૯૦) ૩. ૫ાએ મણુ તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૯૧) ૩. ૪૦ાના ૬૪ નંગ તો ૪ નંગનું શું ?
 ૯૨) ૧૮ જમરખના ૩. જમર તો ૩. ૪ાના કેટલા ?
 ૯૩) ૩. ૮૫એ કળશી તો ૧ માણુનું શું ?
 ૯૪) ૩. ૨૫ાનું ૧ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?

- ૯૫) ૩ ટોપીના ૩. ૭ા તો ૫ ઝનનું શું ?
 ૯૬) ૧૩૭ દિવસના ૩. ૪૧૧) તો વરસનું શું ?
 ૯૭) ૩. ૩૮૧ના ગજ તો ૨૧ તસનું શું ?
 ૯૮) ૩. ૫૨૧ માં ૬૦ દિવસ તો ૧૧ દિવસનું શું ?
 ૯૯) ૩. ૫૪૦)નું વરસ તો ૩૧ માસ ૨ દિવસનું શું ?
 ૧૦૦) ૩. ૧૭૫) ખાંડી તો ૫૧ મણનું શું ?
 ૧૦૧) ૩. ૬૭૧એ ગાશ્લી તો ૩૧ મણનું શું ?
 ૧૦૨) ૩. ૧૫ શેરના ૩. ૦૮ તો ૪ મણ ૨ શેરનું શું ?
 ૧૦૩) ૩. ૧૧૨) ભાર તો ૫ શેરનું શું ?
 ૧૦૪) ૩. ૧૨૧એ કુંડી તો ૩. ૩૧૧ના કેટલા નંગ ?
 ૧૦૫) ૩. ૭૫) ગાશ્લી તો ૩. ૧૨૧ નું કેટલું ?
 ૧૦૬) ૩. ૨૧૮ ઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૧૦૭) ૭ કેરીના ૩. ૧)ના તો ૮૧ ઝન ૧ નંગનું શું ?
 ૧૦૮) ૩. ૪૩૧એ મણ તો ૧૧૧ મણ ૧૧ શેરનું શું ?
 ૧૦૯) ૭૧ શેરના ૩. ૨૩૩ તો મણનું શું ?
 ૧૧૦) ૧૧૧ શેરના ૩. ૦૧૧૦ તો ૫૧ મણનું શું ?
 ૧૧૧) ૩. ૧)ના નું ૩૧ શેર તો ૮૧ મણનું શું ?
 ૧૧૨) ૩. ૦૮૧ના ૩૨ કેળાં તો ૩. ૦૩૧ના કેટલા ?
 ૧૧૩) ૧૧ તોલાના ૩. ૩૭૧ તો ૩. ૦૮૧નું કેટલું ?
 ૧૧૪) ૪ ઝનનો ૩. ૧૧ તો ૩. ૩૬૧ના કેટલા નંગ ?
 ૧૧૫) ૩. ૩૧૧નું ૧૧ મણ ૨૧ શેર તો ૩. ૦૮૧નું કેટલું ?
 ૧૧૬) ૩. ૦૮૧ના ૩ નંગ તો ૩. ૯૧ના કેટલા નંગ ?
 ૧૧૭) ૩. ૦૩૧નાની ૪ પેનસીલ તો ૩. ૧૧૧ ની કેટલી ?

- ૧૧૮) ૦ા વાલ સોનાના રૂ. ૦૮૦ તો તોલાનું શું ?
 ૧૧૯) ૦ા શેરનો રૂ. ૦)૦૧ તો ૧ા રૂપિયાનું કેટલું ?
 ૧૨૦) રૂ. ૧ાનું શેર૦ા૮૦ તો ૧ા મળુ રા શેરનું શું ?
 ૧૨૧) ૨ શેરના રૂ. ૦૮૦૦ રૂ. ૪ ૥ નું કેટલું ?
 ૧૨૨) ૦ા ડઝનના રૂ. ૦)૮૦ તો ૧ા ઓસનું શું ?
 ૧૨૩) રૂ. ૧૧ાની ૧૬ ડઝન પેનસીલ મળે તો ૪ નંગનું શું ?
 ૧૨૪) રૂ. ૩૭ાનું ૧ા તોલો તો ૧ા રતીનું શું ?
 ૧૨૫) ૧ મળુ ૮ શેરનો રૂ. ૧ા તો ૦ા શેરનું શું ?
 ૧૨૬) રૂ. ૦)૮૦નું શેર ૦ા૮૦ તો ૧ા મળુ રા શેરનું શું ?
 ૧૨૭) ૪ાા મળુ ૨ શેરના રૂ. ૩૭ા તો ૨ શેરનું શું ?
 ૧૨૮) ૯)ની ૧ા ઓસ પેનસીલ મળે તો રૂ. ૦)૮૦ની કેટલી ?
 ૧૨૯) ૪ પેનસીલના રૂ. ૦)૮૦ તો ૧૯૨ પેનસીલનું શું ?
 ૧૩૦) રૂ. ૧૦ાનું ૭ મળુ તો રૂ. ૦ા૮૦નું કેટલું ?
 ૧૩૧) ૭ શેરના રૂ. ૦ા૮૦ તો ૪ મળુ ૮ શેરનું શું ?
 ૧૩૨) રૂ. ૪૦) મહીતો તો ૧૨ દિવસનું શું ?
 ૧૩૩) રૂ. ૩)૮૦નું ૩ મળુ ૫ શેર તો રૂ. ૦)૮૦નું કેટલું ?
 ૧૩૪) રૂ. ૨૨ાનું ૧૩ા મળુ તો ૦ા મળુ રા શેરનું શું ?
 ૧૩૫) ૧ મળુ ૫ શેરના રૂ. ૧ાા૮૦ તો રૂ. ૧૩ાનું કેટલું ?
 ૧૩૬) સેંકડાના રૂ. ૧૮ાા તો રૂ. ૧ા૮૦ના કેટલા નંગ ?
 ૧૩૭) રૂ. ૮૫નું ૧ાા કળશી ૨ મળુ તો ૦ાા મળુનું શું ?
 ૧૩૮) ૧ા શેરના રૂ. ૦ા૮૦ તો ૩ાા મળુનું શું ?
 ૧૩૯) ૧ા રીમના રૂ. ૨૧ા તો ૦ાા ધાનું શું ?
 ૧૪૦) રૂ. ૪ા૮૦ ૧ પાઈએ બાર તો ૨૪ શેરનું શું ?

ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૬૫

- ૧૪૧) રપાએ માણી તો ૩. રાનાનું કેટલું ?
 ૧૪૨) ૩ મણના ૩. ૧)ના તો ૩. જાત્નું કેટલું ?
 ૧૪૩) ૩. ૦)નાના ૩ નગ તો ૧૧૫ ડઝનનું ?
 ૧૪૪) ૩. જાએ શેર તો ૩. વાનું કેટલું ?
 ૧૪૫) ૩. ૧૦૦ ના મલીનો તો ૯ દિવમનું શું ?
 ૧૪૬) ૩. વાનાનું ૭ શેર તો ૩. ૩પાનું કેટલું ?
 ૧૪૭) ૧૧૫ મણના ૩. ૨૧ તો ૧૨ મણનું શું ?
 ૧૪૮) ૩. ૦)નાનું ૫૧ શેર તો ૩ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૧૪૯) ૩. જાનાનું ૧૧ શેર તો ૩૧૫ મણનું શું ?
 ૧૫૦) ૩. રાનું ૩ મજ તો ૩ નનું શું ?
 ૧૫૧) ૩. પનાનું ૧૨ મણ તો ૩. રાનું કેટલું ?
 ૧૫૨) ૩. ૧૩) ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૧૫૩) ૩. ૪૬૧૧૧ ગાફી તો ૩. જાનું કેટલું ?
 ૧૫૪) ૩. ૩૧૫ માણી તો ૩. વાનાનું કેટલું ?
 ૧૫૫) ૦૧૫ મણ ૨ શેરના ૩ ૧)ના તો ૮૦ મણનું શું ?
 ૧૫૬) ૩. ૦)ના ડઝન તો ૩. રાના કેટલા ડઝન ?
 ૧૫૭) ૩. રાએ શેર તો ૧૧ પાશેરનું શું ?
 ૧૫૮) ૩. વાનાની ૩ કેરી તો ૧૪ કેરીનું શું ?
 ૧૫૯) ૩. ૧૬)એ મણ તો શેર વાનું શું ?
 ૧૬૦) ૩. ૧૯)એ મણ તો શેર વાનું શું ?
 ૧૬૧) ૨ ડઝન ૫ નંગના ૩. પાજ તો ડઝનનું શું ?
 ૧૬૨) ૦૧૫ કળશીના ૩. ૩૧૫ તો ૩. ૩૦૧૫નું કેટલું ?
 ૧૬૩) ૩. ૩૧૧૧ માણી તો ૩. જાનાનું કેટલું ?
 ૧૬૪) ૩. ૧૧૭) બાર તો ૩. જાનાનું કેટલું ?

૬૬] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

- ૧૬૫) રૂ. ૫૬૫નું ૧૧૧ ખાંડી તો ૧૧૧૧ લુ જા શેરનું શું ?
- ૧૬૬) રૂ. ૪૫) ઓસ તો ૨૧૧ ડઝન ૪ નગનું શું ?
- ૧૬૭) રૂ. ૭૫) હમર તો ૧૨૫ નગનું શું ?
- ૧૬૮) રૂ. ૧)માં ૩ મણુ ધરૂં દળાય તો રૂ. ૦૮માં કેટલા દળાશે ?
- ૧૬૯) રૂ. ૨)નું મીઠું ૨૧૧ માસ ૫ દિવસ ચાલે તો બે આનાનું કેટલો વખત ચાલે ?
- ૧૭૦) રૂ. ૧)નું ૩ ગજ તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
- ૧૭૧) ૨૧ ગજતો રૂ. ૧)૮ તો ૧૧૧ ગજ ૧૧૧ તસુનું શું ?
- ૧૭૨) રૂ. ૨૮૧૧૧ તોલો તો ૨૮૧૧૧ તોલાનું શું ?
- ૧૭૩) ૧૨ આનાની તેરીએ રૂ. ૧૫)નું ૧૦ માસનું વ્યાજનું શું ?
- ૧૭૪) રૂ. ૧૨૧૧૧ ૧૦૦ નાણિએર તો રૂ. ૯)૮નાં કેટલાં ?
- ૧૭૫) રૂ. ૨૭૧૧૮ તોલો ૧૧૧ વાલ ૧૧૧૧ રતીનું શું ?
- ૧૭૬) ગાલ્લી જુવારના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ. ૧૨૧૧૧ની કેટલી ?
- ૧૭૭) ૮ રમાલના રૂ. ૨૫૧૧ તો રૂ. ૧૫૧૧૧ના કેટલા રમાલ ?
- ૧૭૮) રૂ. ૭૮)ની ખાંડી તો ૧૨ મણુનું શું ?
- ૧૭૯) ૭૨૧૧એ ખાંડી તો ૩૧૧ મણુનું શું ?
- ૧૮૦) ૩ મણુના રૂ. ૧૨૧૧૦ તો ખાંડીતો શો ?
- ૧૮૧) રૂ. ૩૫)માં ૩ રીમ કાગળ આવે તો રૂ. ૧૧૧૧ના કેટલા આવે ?
- ૧૮૨) રૂ. ૨૧૧એ મણુ વેગણુ મજે તો રૂ. ૦૮૧૧૧ કેટલા આવે ?
- ૧૮૩) રૂ. ૧)નું ૧૧૧ શેર ધી મજે તો રૂ. ૦૮૧નું કેટલું આવે ?
- ૧૮૪) રૂ. ૧)ની ૧૧૧ શેર બરશી મજે તો ૧૧૧ પાશેરનું શું ?
- ૧૮૫) ૩ શેર સોપારી તો રૂ. ૧) તો રૂ. ૧૧૧૧૧ પાઈની કેટલી ?
- ૧૮૬) ૧૦૦) પેનતો રૂ. ૧૧૧૧ તો રૂ. ૦૮૧ની કેટલી ?
- ૧૮૭) ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેરના રૂ. ૧)૮૧૧૧ તે. ૩૧૧ મણુનું શું ?
- ૧૮૮) રૂ. ૯૩૧૧૧નું ૨૫૦ ગજ તો રૂ. ૧૧૧૧૧નું કેટલું ?

હિંદુસ્તાનની સાંભૂજોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના. [૬૭

- ૧૮૯) ૩. ૩૧૧નું ૧૫૦ ગજ તો ૩. ૩)નું કેટલું ?
- ૧૯૦) ૩. ૧૧૧૧૧ ૧૫ નંગ તો કુડીનું ? સંકડાનું શું ?
- ૧૯૧) ૩. ૨)ની આમલી એક વરસ ચાલે તો ૩. ૦)ના ૧ પાઈની કેટલો વખત ચાલશે ?
- ૧૯૨) ૪ મહીનામાં ૩. ૧૧૧ની સાપારી ખપે તો ૫ દિવસમાં કેટલાની ખપે ?
- ૧૯૩) ૭૧ શેર ધીના ૩. ૧૦) તો ૩. ૧૧૧નું કેટલું ?
- ૧૯૪) ૩. ૦)નામાં ૨ પેનગીલ મળે તો ૩. ૧૧૧મા કેટલી આવે ?
- ૧૯૫) ૩. ૧૧૧ના મહીના લેખે ૩. ૨૦૧ ક્યારે મળશે ?
- ૧૯૬) ૩. ૫) માટે ૩ દિવસ નોકરી કરવી તો ૩. ૪૫) માટે કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
- ૧૯૭) ૩. ૧૨૧નું ૨૧૧ માણ તો ૩. ૦)નું કેટલું ?
- ૧૯૮) ૨૧ માણ કારેલાના ૩. ૧૧૧ તો ૨૧ ખાંડીનું શું ?
- ૧૯૯) ૩. ૧૨૧ની ૧૧૧ વાર બનાવ મળે તો ૩. ૧૧૧ની કેટલી આવે ?
- ૨૦૦) ૩. ૧માં ૧૧૧ શેર ધી આવ્યું તો ૩. ૧)નું કેટલું આવશે ?
- ૨૦૧) ૩. ૩૭૧નું માણી તો ગાંધીનું શું ? ૩. ૧૧૧નું કેટલું આવે ?
- ૨૦૨) આઠ આનાની તેગીએ ૩. ૩૫નું ૫ માસનું બ્યાજ શું ?
- ૨૦૩) ૬ ટકા લેખે ૩. ૩૫)નું ૫ માસનું બ્યાજ શું ?
- ૨૦૪) ૩. ૫૨૧ એ ૧૧૧ ખાંડી તો મળુનું શું ?
- ૨૦૫) ૮ પાઈની ૨ દીવાસળીની પેટી મળે તો ૩. ૪)ની કેટલી ?
- ૨૦૬) ૩. ૧૫૦નું વરસ તો ૩ માસ ૩ દિવસનું શું ?
- ૨૦૭) ૩. ૭૫) તો મહીનો તો ૨૯ દિવસનું શું ? ૩. ૧૫) માટે કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
- ૨૦૮) ૩. ૭૧૧૧૧નો મહીનો ૨૪ દિવસનું શું ?
- ૨૦૯) ૩. ૨)નાએ મળુ તો ૩. ૩૩૧માં કેટલા મળુ મળશે ?
- ૨૧૦) ૩. ૧૧૧માં ૫ દિવસ તો ૩. ૩૬)માં કેટલા મહીના ?
- ૨૧૧) ૩. ૫૨૧એ ખાંડી તો ૩. ૧૧૧નું કેટલું આવે ?
- ૨૧૨) ૩. ૪૬૧૧૧નો મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?

૬૮] ત્રિવેદી વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ સાત આના.

૨૧૩) ૩. ૬૧૧ાન્તો મહીનો તો ૧૯ દિવસનુ શું ? ૧૩ દિવસનુ શું ?

૨૧૪) ૬૨ પૌંડે ૪ પેન્સ પ્રમાણે ૭૧ પૌંડ, કર બરે છે તેની કુલ આવક ફેટલી અને ચોક્ખી આવક ફેટલી ?

૨૧૫) ૩. ૮૧૧ા હગ્ગર તો ૩૭૫ નંગનું શું ?

૨૧૬) ૩. ૬૨૧ા હગ્ગર તો ૮૭૫ નંગનું શું ?

૨૧૭) ૩. ૩૧૧ા હગ્ગર તો ૬૨૫ નંગનું શું ?

૨૧૮) ૩. ૯૩૧ા હગ્ગર તો ૧૧૧ સેકડાનુ શું ?

૨૧૯) ૩. ૫૭) ઉપર ૩. ૧) કર અ પતો પડે તો એ લેખે ૩. ૧૯) કર ફેટલી પેદાસપર આપવો પડે ?

૨૨૦) એક રૂપીએ ચાર પાંચ કર આપતા મારી પામે ૩. ૪૭)ની ચોક્ખી પેદાસ રહે તો કુલ પેદાસ ફેટલી ? અને કર ફેટલા ભર્યો હશે ?

૨૨૧) આઠ આનાની તેરીએ ૩. ૭૫)નુ ૫ માસનું વ્યાજ શું ?

૨૨૨) રોજ ૩. ૦૮)નું શાક જોમએ તો વરસમાં ફેટલાનુ શાક જોમએ ?

૨૨૩) ૩ ગજ દોટીનો ૩. ૧) તો ૩. ૦૮)ની ફેટલી આવશે ?

૨૨૪) ૩. ૭૫)એ ખાંડી તો ૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું શું ?

૨૨૫) ૩. ૬૧૧ા ખાંડી તો ૩ મણુનું શું ?

૨૨૬) ૧૨ ભિખારીને ૩. ૧) આપ્યા તો એ લેખે ૭ ભિખારીને શું આપવું ?

૨૨૭) ૩. ૧૫)નો પગારદાર જુલાઈ માસમાં ૭ દિવસ ગેરહાજર રહ્યા તો એ માસમાં તેને શું મળશે ?

મુખ્ય ઇલાકાની ભૂગોળની

પ્રશ્નોત્તરમાળા સાડા ચાર આના.

ચોથી ચોપડીનો

“ ડિક્લેરેશન શિક્ષક ” ચાર આના.

કર્તા—છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર—સુરત.

બ્રિટિશ શાળા માટે
ત્રિવેદિ વાચનમાળા પુસ્તક
પહેલા, બીજા, ત્રીજા અને ચોથાના
અર્થની નોટો તૈયાર છે.

❧ પ્રશ્નોત્તરમાળા. ❧

મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની ૪૫૫ આના.
હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભૂગોળની ૪ આના.

દેશી રાજ્યોમાં ટેક્સ્ટ બુક્સ, ઇનામ
લાયબ્રેરી માટે મંજૂર થયેલો.
તેના ગુણોત્તરની સંપૂર્ણ નોંધ સાથે તમ મ જાનનાં
લેખાં ફક્ત ત્રણ જ રીતથી ગણી શકાય એવો.
નવીન સરળ યુક્તિવાળો પાંચમા ધોરણનો.

❧ “મુખગણિત શિક્ષક” ચાલુ આના.

ડિક્ટેશન શીખવવાનું અપૂર્વ સાધન.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” જેમાં:—

૧] પાઠવાર અધરા શબ્દો.

૨] જોડણીના એક જ સરખા નિયમવાળા શબ્દો.

૩] કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી.

૪] જોડાક્ષર. ૫] મળતા જોડાક્ષર.

૬] પરીક્ષાના ડિક્ટેશનમાં આવનાર શબ્દો.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક”

બાળપોથીથી પાંચમી ચોપડી સુધીના તૈયાર છે
છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર—સુરત.

